

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи

на тему

«Прибуток підприємства та обґрунтування пропозицій щодо його підвищення»

Виконала здобувачка 4 курсу, групи ЕП-22
спеціальності 051 Економіка
Мороз Катерина Юріївна

Керівниця: канд. екон. наук, доцентка
Кутова Наталя Геннадіївна

Рецензентка: канд. екон. наук, доцентка
Короленко Ольга Борисівна
(прізвище, ім'я по-батькові)

Кривий Ріг
2026

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами
Ступінь вищої освіти бакалавр
Спеціальність 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ:
зав. кафедри ЕОУП,
д-р екон. наук, проф.
Альона ШАХНО

« _____ » _____ 2026 рік

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачці
Мороз Катерині Юріївні

1. Тема роботи «Прибуток підприємства та обґрунтування пропозицій щодо його підвищення».

Керівниця теми Кутова Наталя Геннадіївна, канд. екон. наук, доцентка.
Затверджені наказом по університету від «16» березня 2026 року № 147с.

2. Строк подання здобувачкою роботи: 19.06.2026.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, офіційні статистичні та аналітичні матеріали, а також фінансова звітність АТ «Криворізька теплоцентраль» за 2020–2024 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): теоретичні та методичні основи дослідження економічної сутності прибутку підприємства; дослідження господарської діяльності та формування фінансових результатів підприємства; обґрунтування напрямів підвищення фінансових результатів АТ «Криворізька теплоцентраль».

5. Перелік графічного матеріалу: аналітична оцінка організаційно-економічного стану АТ «КТ» за 2022–2024 роки; оцінювання фінансового стану підприємства; формування фінансових результатів АТ «КТ»; оцінювання впливу факторів на чистий прибуток; економічний ефект від запропонованих заходів в умовах АТ «Криворізька теплоцентраль».

6. Дата видачі завдання

«17» березня 2026 року.

7. Консультація по розділах роботи

Розділ	Консультантка	Підпис, дата	
		Завдання видала	Завдання прийняла
Розділ 1	доц. Кутова Н.Г.	31.03.2026	09.04.2026
Розділ 2	доц. Кутова Н.Г.	09.04.2026	19.04.2026
Розділ 3	доц. Кутова Н.Г.	19.04.2026	29.04.2026

Нормоконтроль

_____ (підпис)

Наталя КУТОВА

Календарний план виконання роботи

№	Назва етапу випускної кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Співбесіда зі здобувачкою за тематикою роботи, узгодження переліку рекомендованої нормативної, інструктивної, навчальної літератури	17.03.2026	
2	Збір матеріалів до випускної кваліфікаційної роботи	18.03.2026 – 25.03.2026	
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної роботи	26.03.2026 – 30.03.2026	
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	31.03.2026 – 09.04.2026	
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	10.04.2026 – 19.04.2026	
6	Підготовка III розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	20.04.2026 – 29.04.2026	
7	Підготовка вступної частини та висновку	30.04.2026 – 04.05.2026	
8	Перевірка роботи керівницею та доопрацювання роботи	05.05.2026 – 18.05.2026	
9	Отримання відгуку керівниці	19.05.2026	
10	Перевірка роботи на унікальність авторського тексту за допомогою Інтернет-Системи Strikeplagiarism.com	20.05.2026 – 09.06.2026	
11	Отримання резолюції завідувачки кафедри про допуск до захисту	10.06.2026 – 15.06.2026	
12	Отримання рецензії	19.06.2026 – 21.06.2026	
13	Захист роботи на засіданні Екзаменаційної комісії	Дата захисту згідно з графіком	

Здобувачка

_____ (підпис)

Катерина МОРОЗ

Наукова керівниця

_____ (підпис)

Наталя КУТОВА

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМТВА	8
.1 Концептуальні підходи до трактування сутності прибутку та механізмів його формування	8
1.2. Методичні підходи до оцінювання та аналізу прибутку підприємства	17
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА	30
2.1. Організаційно-економічна характеристика і діагностика фінансового стану підприємства	30
2.2 Аналіз прибутку АТ «Криворізька теплоцентраль» та оцінка впливу факторів на його формування	52
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АТ «КРИВОРІЗЬКА ТЕПЛОЦЕНТРАЛЬ»	65
3.1. Кореляційно-регресійне моделювання впливу ключових факторів на формування прибутку підприємства	65
3.2 Розроблення практичних рекомендацій щодо зростання прибутку та покращення результативності діяльності АТ «Криворізька теплоцентраль»	72
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	78
ДОДАТКИ	82

РЕФЕРАТ

на випускну кваліфікаційну роботу за темою: *«Прибуток підприємства та обґрунтування пропозицій щодо його підвищення»*

Випускна кваліфікаційна робота: 82 с., 11 табл., 15 рис., 7 формул, 40 джерел, 2 додатки

Об'єкт дослідження: є фінансово-господарська діяльність підприємства.

Предмет дослідження: є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування прибутку підприємства, а також економічні механізми та інструменти його підвищення.

Методи дослідження системний аналіз та узагальнення, статистичний, аналітичний, графічний та факторного аналізу.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних засад формування прибутку підприємства, проведенні аналізу фінансових результатів діяльності АТ «Криворізька теплоцентраль» та розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення рівня прибутковості підприємства.

У роботі розглянуто економічну сутність прибутку підприємства, його функції, значення та роль у забезпеченні ефективного функціонування суб'єкта господарювання. Узагальнено сучасні методичні підходи до аналізу прибутку та показників рентабельності, визначено основні фактори, що впливають на формування фінансових результатів підприємства.

Проведено аналіз виробничо-господарської та фінансової діяльності АТ «Криворізька теплоцентраль», досліджено динаміку доходів, витрат, прибутку та показників рентабельності. Здійснено оцінку фінансових результатів підприємства та визначено тенденції їх зміни в досліджуваному періоді.

У роботі виконано факторний аналіз прибутку підприємства, що дозволило встановити вплив основних чинників на зміну фінансових результатів. Також проведено економіко-математичне моделювання та визначено резерви підвищення прибутковості діяльності підприємства.

За результатами дослідження розроблено та економічно обґрунтовано комплекс заходів щодо підвищення прибутку АТ «Криворізька теплоцентраль», зокрема за рахунок оптимізації витрат, підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, удосконалення системи управління та покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

ПРИБУТОК, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ, ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ, РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ.

ВСТУП

В умовах нестабільності економічного середовища, посилення конкуренції на ринку, зростання виробничих витрат та необхідності забезпечення сталого розвитку підприємств особливого значення набуває формування достатнього рівня прибутку. Прибуток є одним із найважливіших показників ефективності діяльності підприємства, який характеризує результативність господарювання, рівень конкурентоспроможності, фінансову стійкість та можливості подальшого розвитку. Саме прибуток виступає основним джерелом фінансування інвестиційної діяльності, оновлення матеріально-технічної бази, соціального розвитку та підвищення ринкової вартості підприємства.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю пошуку ефективних шляхів збільшення прибутку підприємств в умовах економічної нестабільності, інфляційних процесів, зростання собівартості продукції та обмеженості фінансових ресурсів. Аналіз процесів формування прибутку дозволяє виявити резерви підвищення ефективності діяльності підприємства, оцінити вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансові результати та розробити обґрунтовані пропозиції щодо їх покращення.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування прибутку підприємства, а також економічні механізми та інструменти його підвищення.

Метою роботи є дослідження процесу формування прибутку підприємства, оцінювання факторів впливу на його величину та розроблення практичних пропозицій щодо підвищення прибутковості діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- дослідити економічну сутність прибутку підприємства та його роль у забезпеченні ефективності господарської діяльності;
- узагальнити науково-методичні підходи до аналізу та оцінювання прибутку підприємства;

- надати організаційно-економічну характеристику підприємства та дослідити особливості його діяльності;
- проаналізувати динаміку, структуру та тенденції формування прибутку підприємства;
- оцінити вплив основних факторів на зміну фінансових результатів діяльності;
- провести факторний аналіз прибутку та визначити резерви його зростання;
- побудувати економіко-математичну модель залежності прибутку від основних показників діяльності підприємства;
- розробити та економічно обґрунтувати пропозиції щодо підвищення прибутку підприємства;
- оцінити ефективність запропонованих заходів та їх вплив на фінансові результати діяльності підприємства.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема методи аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення, системного підходу, горизонтального та вертикального аналізу, коефіцієнтний, факторний, графічний, економіко-математичний і кореляційно-регресійний методи дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні комплексу заходів, спрямованих на збільшення прибутку підприємства шляхом підвищення ефективності використання ресурсів, оптимізації витрат, удосконалення цінової політики, розширення обсягів реалізації продукції та покращення фінансових результатів діяльності. Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме зміцненню конкурентних позицій підприємства, підвищенню його рентабельності та забезпеченню стабільного розвитку в довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМТВА

1.1 Концептуальні підходи до трактування сутності прибутку та механізмів його формування.

В умовах сучасного ринкового середовища прибуток займає центральне місце в системі економічних показників діяльності підприємства, оскільки характеризує результативність його функціонування та рівень ефективності використання наявних ресурсів. Саме прибуток є основним джерелом фінансового забезпечення розвитку суб'єкта господарювання, сприяє зміцненню його фінансової стійкості, забезпечує можливості для розширення масштабів діяльності, реалізації інвестиційних проєктів та підвищення конкурентних переваг на ринку.

У науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування економічної сутності прибутку, що зумовлено багатогранністю даної економічної категорії. Переважна більшість науковців розглядає прибуток як підсумковий фінансовий результат господарської діяльності підприємства, який формується під впливом співвідношення отриманих доходів та понесених витрат у процесі виробництва і реалізації продукції, виконання робіт або надання послуг.

Водночас економічний зміст прибутку не обмежується лише його функцією як показника результативності діяльності. Він виступає важливим внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства та забезпечує фінансування його поточних і стратегічних потреб. За рахунок прибутку здійснюється оновлення матеріально-технічної бази, реалізуються інвестиційні заходи, формуються резерви для покриття можливих ризиків, а також створюються умови для матеріального стимулювання персоналу.

Особливе значення прибутку полягає в тому, що він є інтегральним показником, який відображає ефективність використання виробничого

потенціалу підприємства. Його величина акумулює результати використання трудових, матеріальних, фінансових та інших видів ресурсів, що дає можливість комплексно оцінити ефективність господарської діяльності суб'єкта господарювання.

З метою більш ґрунтовного дослідження економічної природи прибутку та виявлення особливостей його трактування в науковому середовищі доцільно розглянути основні підходи вітчизняних і зарубіжних учених до визначення сутності цієї економічної категорії.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення економічної сутності прибутку підприємства

Наукове джерело	Визначення прибутку	Основний акцент
Сучасні економічні дослідження	Прибуток — це фінансовий результат діяльності підприємства, який визначається як різниця між доходами та витратами	Фінансовий результат
Дослідники економіки підприємства	Прибуток — частина доходу, що залишається після покриття всіх витрат підприємства	Джерело фінансових ресурсів
Фінансово-економічні дослідження	Прибуток — економічна категорія, що відображає ефективність господарської діяльності підприємства	Показник ефективності
Сучасні наукові статті	Прибуток — результат створення доданої вартості підприємством у процесі виробництва	Додана вартість

Узагальнення наукових підходів до трактування сутності прибутку дає підстави стверджувати, що дана економічна категорія має багатогранний характер та виконує декілька важливих функцій. Зокрема, прибуток виступає кінцевим результатом господарської діяльності підприємства, джерелом формування власних фінансових ресурсів, індикатором ефективності управління та одним із ключових показників створення доданої вартості в процесі господарювання.

Отже, прибуток доцільно розглядати як інтегральний економічний показник, який відображає рівень ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства та характеризує результативність його виробничо-господарської і фінансової діяльності.

Формування прибутку є складним економічним процесом, що ґрунтується на взаємозв'язку та взаємодії доходів і витрат підприємства. Величина фінансового результату визначається під впливом численних факторів, які виникають у ході здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Процес утворення прибутку охоплює всі стадії функціонування підприємства – від залучення ресурсів і виробництва продукції до її реалізації кінцевим споживачам.

Для кращого розуміння механізму формування фінансового результату доцільно розглянути основні елементи, що беруть участь у процесі створення прибутку підприємства, які наведено в таблиці 1.2

Таблиця 1.2 – Етапи формування прибутку підприємства

Етап	Характеристика
Формування доходу	Отримання виручки від реалізації продукції, робіт або послуг
Визначення собівартості	Витрати на виробництво та реалізацію продукції
Валовий прибуток	Різниця між чистим доходом від реалізації та собівартістю
Операційний прибуток	Прибуток від основної діяльності підприємства
Прибуток до оподаткування	Фінансовий результат від усіх видів діяльності
Чистий прибуток	Прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків

Процес формування прибутку підприємства характеризується багатофакторністю та залежить від ефективності управління доходами, витратами і фінансовими ресурсами. Досягнення позитивного фінансового результату потребує реалізації обґрунтованої економічної політики, спрямованої на забезпечення стабільності функціонування підприємства та підвищення результативності його діяльності. Серед основних чинників, що визначають величину прибутку, можна виділити обсяги реалізації продукції, рівень цін і торговельної націнки, масштаби господарської діяльності, величину виробничих і адміністративних витрат, структуру капіталу, рівень забезпеченості працівників основними засобами, чисельність персоналу, податкове навантаження, швидкість обороту оборотних активів, а також витрати, що здійснюються за рахунок отриманого прибутку.

Величина прибутку формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. До зовнішніх чинників належать форма власності суб'єкта господарювання, галузеві особливості функціонування, рівень конкуренції на ринку та загальні умови економічного середовища. Водночас внутрішні фактори пов'язані з організацією виробничо-господарської діяльності, ефективністю використання ресурсів, якістю управлінських рішень та результативністю фінансової діяльності підприємства.

Таким чином, прибуток виступає інтегральним показником, на величину якого впливає сукупність взаємопов'язаних економічних чинників. Для наочного відображення механізму його формування доцільно розглянути схему формування прибутку підприємства, наведену на рисунку 1.1.

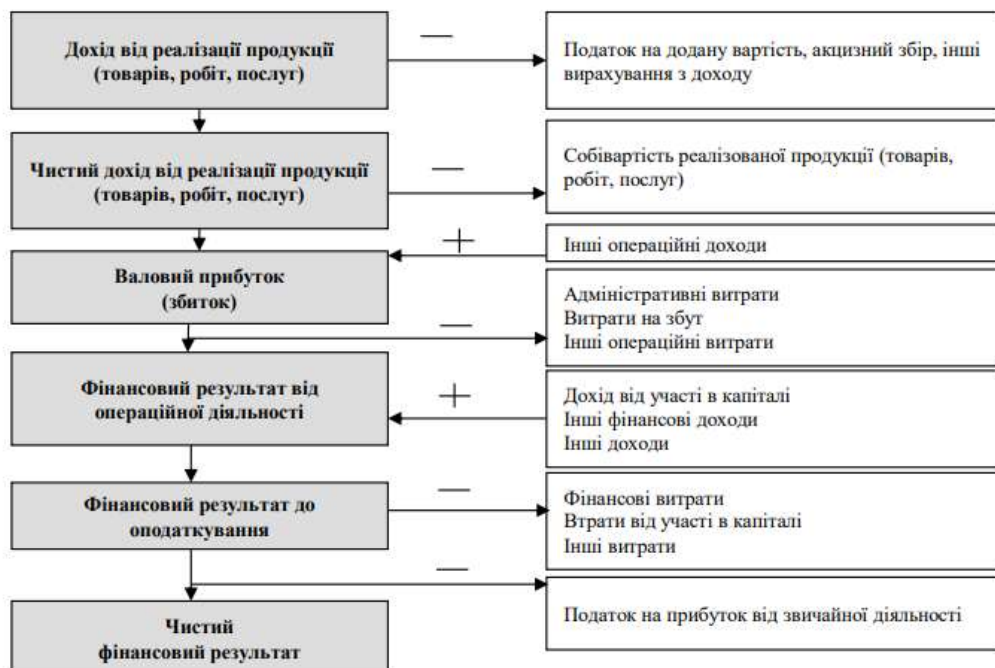

Рис. 1.1 – Схема формування прибутку підприємства

Відповідно до механізму формування чистого прибутку підприємства, визначальне значення у створенні кінцевого фінансового результату належить операційній діяльності. Саме на цьому етапі формуються основні складові доходів і витрат, розраховується чистий дохід від реалізації продукції, а також визначаються валовий та операційний фінансові результати. До витрат

операційної діяльності виробничих підприємств, які не включаються до виробничої собівартості продукції, належать адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, пов'язані із забезпеченням поточної діяльності суб'єкта господарювання.

Дохід власників підприємства від вкладеного капіталу формується за рахунок приросту вартості власного капіталу, який забезпечується реінвестуванням отриманого прибутку, виплатою дивідендів та збільшенням ринкової вартості підприємства внаслідок ефективного ведення господарської діяльності. Таким чином, прибуток виступає не лише фінансовим результатом діяльності, а й важливим джерелом зростання добробуту власників та розвитку підприємства.

У контексті концепції сталого розвитку процес формування прибутку доцільно розглядати через призму трьох взаємопов'язаних складових.

По-перше, економічна складова передбачає забезпечення стабільного фінансового результату та довгострокової ефективності діяльності підприємства. При цьому основна увага приділяється не лише отриманню поточного прибутку, а й створенню умов для стійкого економічного розвитку в майбутньому.

По-друге, екологічний аспект полягає у досягненні фінансових результатів із одночасним зменшенням негативного впливу на навколишнє середовище шляхом раціонального використання ресурсів, підвищення енергоефективності виробництва, скорочення обсягів викидів та мінімізації утворення відходів.

По-третє, соціальна складова орієнтована на забезпечення належних умов праці, справедливого рівня оплати праці, створення нових робочих місць та підтримку соціально-економічного розвитку територій, на яких здійснюється діяльність підприємства.

Залежно від етапів формування фінансового результату в системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності виокремлюють декілька основних видів прибутку.

Валовий прибуток характеризує первинний фінансовий результат діяльності підприємства та визначається як різниця між чистим доходом від реалізації продукції, товарів або послуг і їх виробничою собівартістю. Цей показник дозволяє оцінити ефективність основної діяльності підприємства без урахування адміністративних, збутових та інших операційних витрат.

Операційний прибуток формується після вирахування з валового прибутку витрат, пов'язаних із забезпеченням операційної діяльності підприємства. Його величина відображає результативність основних бізнес-процесів та характеризує здатність підприємства генерувати прибуток у межах своєї профільної діяльності.

Прибуток від звичайної діяльності визначається з урахуванням фінансових доходів і витрат, а також інших доходів і витрат, що виникають у процесі функціонування підприємства, але не належать безпосередньо до операційної діяльності. Цей показник дає можливість оцінити загальну ефективність господарювання без впливу надзвичайних подій.

Завершальним етапом формування фінансового результату є визначення чистого прибутку, який являє собою частину доходу підприємства, що залишається у його розпорядженні після сплати податків та виконання всіх фінансових зобов'язань. Саме чистий прибуток є узагальнюючим показником результативності діяльності підприємства, характеризує рівень його фінансової стійкості, інвестиційної привабливості та потенціал подальшого розвитку.

Отже, прибуток є однією з ключових економічних категорій, що відображає кінцевий результат діяльності підприємства та виконує важливу роль у системі управління його фінансово-господарською діяльністю. Його величина визначає можливості підприємства щодо самофінансування, розширення діяльності та забезпечення сталого економічного розвитку.

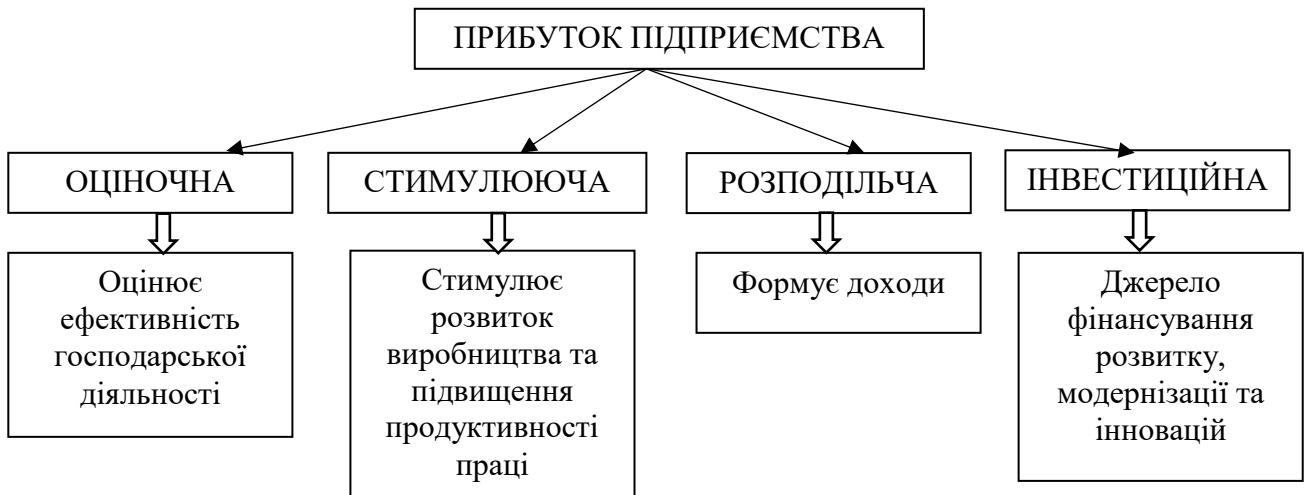

Рис. 1.2 – Основні функції прибутку

Політика формування та використання прибутку посідає важливе місце в системі стратегічного управління підприємством, оскільки безпосередньо впливає на рівень його фінансової результативності, конкурентоспроможності та перспективи подальшого розвитку. Її основним призначенням є забезпечення досягнення визначених фінансових цілей, раціонального використання ресурсного потенціалу та створення передумов для сталого зростання прибутковості діяльності.

Ефективність політики управління прибутком значною мірою залежить від здатності підприємства адаптуватися до змін ринкового середовища, враховувати особливості конкурентної боротьби, наявні виробничо-фінансові можливості та вплив зовнішніх економічних факторів. У зв'язку з цим система управління прибутком повинна бути спрямована на оптимізацію структури доходів і витрат, забезпечення належного рівня рентабельності та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Політика формування та використання прибутку являє собою комплекс взаємопов'язаних управлінських рішень, методів і заходів, спрямованих на забезпечення стабільного отримання фінансових результатів та їх ефективного використання відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку підприємства.

Вона визначає основні підходи до управління доходами, витратами, інвестиційною діяльністю та розподілом отриманого прибутку.

Важливим елементом системи управління прибутком виступає його розподіл, який є складовою загальної системи економічних відносин підприємства. Розподіл прибутку забезпечує узгодження інтересів усіх учасників господарського процесу та визначає напрями використання отриманого фінансового результату. У загальному вигляді прибуток розподіляється між державою у формі податкових платежів, власниками підприємства у вигляді дивідендів або інших виплат та самим підприємством для фінансування виробничого розвитку, інвестиційної діяльності, створення резервів і реалізації соціальних програм.

Рис. 1.3 – Загальна схема розподілу прибутку підприємства

Розподіл прибутку підприємства являє собою сукупність управлінських рішень, спрямованих на визначення напрямів використання чистого прибутку, отриманого за результатами фінансово-господарської діяльності. Зазначений процес здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства, економічної доцільності та стратегічних цілей розвитку суб'єкта господарювання.

Процес розподілу прибутку охоплює декілька послідовних етапів. На першому етапі здійснюється розподіл загального фінансового результату шляхом визначення бази оподаткування та виконання податкових зобов'язань, а

також сплати інших обов'язкових платежів. Наступним етапом є розподіл чистого прибутку між власниками підприємства відповідно до їхніх корпоративних прав та прийнятої дивідендної політики.

Важливим напрямом використання прибутку є його капіталізація та реінвестування. Частина отриманого фінансового результату спрямовується на фінансування інвестиційних проєктів, технічне переоснащення виробництва, оновлення основних засобів, впровадження інноваційних технологій та розширення масштабів діяльності підприємства. Такий підхід сприяє зміцненню конкурентних позицій підприємства та забезпечує умови для його довгострокового розвитку.

Окремим напрямом розподілу прибутку є його використання на соціальні та мотиваційні цілі. Зокрема, частина чистого прибутку може спрямовуватися на матеріальне стимулювання персоналу, фінансування соціальних програм, покращення умов праці та реалізацію інших заходів соціального характеру.

Порядок використання прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства після виконання податкових зобов'язань, зазвичай визначається внутрішніми нормативними документами. Основні принципи розподілу можуть бути закріплені у статуті підприємства, положеннях про фінансову політику або інших внутрішніх регламентах. На практиці підприємства можуть формувати спеціалізовані фонди розвитку, резервні фонди, фонди споживання та соціального розвитку. За відсутності таких фондів напрями використання прибутку визначаються через відповідні кошториси витрат, пов'язаних із виробничим розвитком, соціальним забезпеченням працівників, матеріальним заохоченням та благодійною діяльністю.

Серед усіх фінансово-економічних показників прибуток найбільш повно відображає результати діяльності підприємства та його фінансовий потенціал. Він є узагальнюючим індикатором ефективності господарювання та характеризує здатність підприємства забезпечувати позитивний фінансовий результат у процесі здійснення виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності.

Економічна сутність прибутку полягає у відображенні перевищення сукупних доходів над витратами підприємства за певний період часу. Саме цей показник характеризує рівень ефективності використання наявних ресурсів, фінансову стійкість суб'єкта господарювання та його можливості щодо подальшого розвитку. Величина прибутку визначає здатність підприємства здійснювати самофінансування, реалізовувати інвестиційні програми та підтримувати належний рівень конкурентоспроможності.

У сучасних умовах господарювання особливого значення набуває концепція сталого розвитку, яка передбачає збалансування економічних, соціальних та екологічних інтересів. У зв'язку з цим процеси формування та розподілу прибутку мають орієнтуватися не лише на задоволення інтересів власників, а й на забезпечення соціальної відповідальності бізнесу та раціонального використання природних ресурсів.

Таким чином, прибуток виступає однією з найважливіших економічних категорій, що характеризує кінцевий результат діяльності підприємства, рівень ефективності використання його ресурсного потенціалу та можливості подальшого розвитку. Раціональне управління процесами формування, розподілу та використання прибутку створює підґрунтя для зміцнення фінансової стійкості підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та досягнення стратегічних цілей розвитку.

1.2. Методичні підходи до оцінювання та аналізу прибутку підприємства

Величина прибутку підприємства формується під впливом значної кількості чинників, які можуть як сприяти його зростанню, так і зумовлювати зниження фінансових результатів. У науковій літературі фактори, що впливають на прибутковість діяльності підприємства, традиційно поділяють на дві великі групи: зовнішні та внутрішні. До зовнішніх належать чинники, на які підприємство практично не може впливати, тоді як внутрішні фактори

безпосередньо залежать від ефективності управлінських рішень та організації діяльності суб'єкта господарювання.

Згідно з науковими підходами окремих дослідників, зовнішні чинники доцільно групувати за кількома напрямками. До першої групи належать загальноекономічні фактори, які пов'язані зі станом економіки, розвитком ринкових відносин, удосконаленням правового забезпечення господарської діяльності та формуванням інституційного середовища. Другу групу становлять ринкові фактори, серед яких особливе значення мають співвідношення попиту та пропозиції, платоспроможність споживачів, рівень доходів населення та кон'юнктура ринку.

Серед внутрішніх факторів виокремлюють виробничі, інвестиційні та фінансові чинники. Виробничі фактори характеризують рівень технічного оснащення підприємства, ефективність використання матеріальних ресурсів і трудового потенціалу. Інвестиційні чинники пов'язані з реалізацією інвестиційних проєктів, оновленням основних засобів та впровадженням інноваційних технологій. Фінансові фактори охоплюють питання фінансового планування, управління капіталом, структури джерел фінансування та реалізації фінансової стратегії підприємства.

Наукові дослідження свідчать, що на абсолютний розмір прибутку істотно впливають результати фінансово-господарської діяльності підприємства, специфіка сфери його функціонування, галузеві особливості та чинна нормативно-правова база щодо обліку й формування фінансових результатів.

Особливу увагу вчені приділяють класифікації факторів за ступенем їх контрольованості підприємством. Так, внутрішні фактори охоплюють обсяги виробництва і реалізації продукції, рівень її якості та конкурентоспроможності, собівартість виробництва, ефективність використання трудових ресурсів, організацію виробничих процесів, систему управління та якість фінансового планування. Водночас зовнішні фактори формуються під впливом ринкової кон'юнктури, рівня цін на сировину та енергетичні ресурси, державної

податкової політики, відсоткових ставок, тарифного регулювання та природно-кліматичних умов.

Варто зазначити, що вплив перелічених факторів на прибуток є переважно опосередкованим і реалізується через зміну обсягів реалізації продукції, структури витрат та рівня собівартості. У практичній діяльності підприємства всі зазначені чинники перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємно обумовлюють один одного.

В умовах посилення економічної нестабільності, зростання ризиків та невизначеності зовнішнього середовища особливого значення набуває систематичний моніторинг фінансових результатів діяльності підприємства. Аналіз прибутку дозволяє своєчасно виявляти негативні тенденції, визначати резерви підвищення ефективності діяльності та обґрунтовувати напрями стратегічного розвитку підприємства.

Для всебічного дослідження процесів формування фінансових результатів і оцінювання фінансового стану підприємства застосовується широкий спектр аналітичних методів. Найбільш поширеними серед них є горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний та факторний аналіз. Зазначені методи дають змогу оцінити динаміку показників, визначити структурні зміни та встановити причини відхилень фінансових результатів.

Поряд із традиційними методами аналізу в сучасних дослідженнях дедалі ширше використовуються економіко-математичні методи, кореляційно-регресійний аналіз, економетричне моделювання та функціонально-вартісний аналіз. Їх застосування сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень та дозволяє прогнозувати результати діяльності підприємства в умовах мінливого економічного середовища.

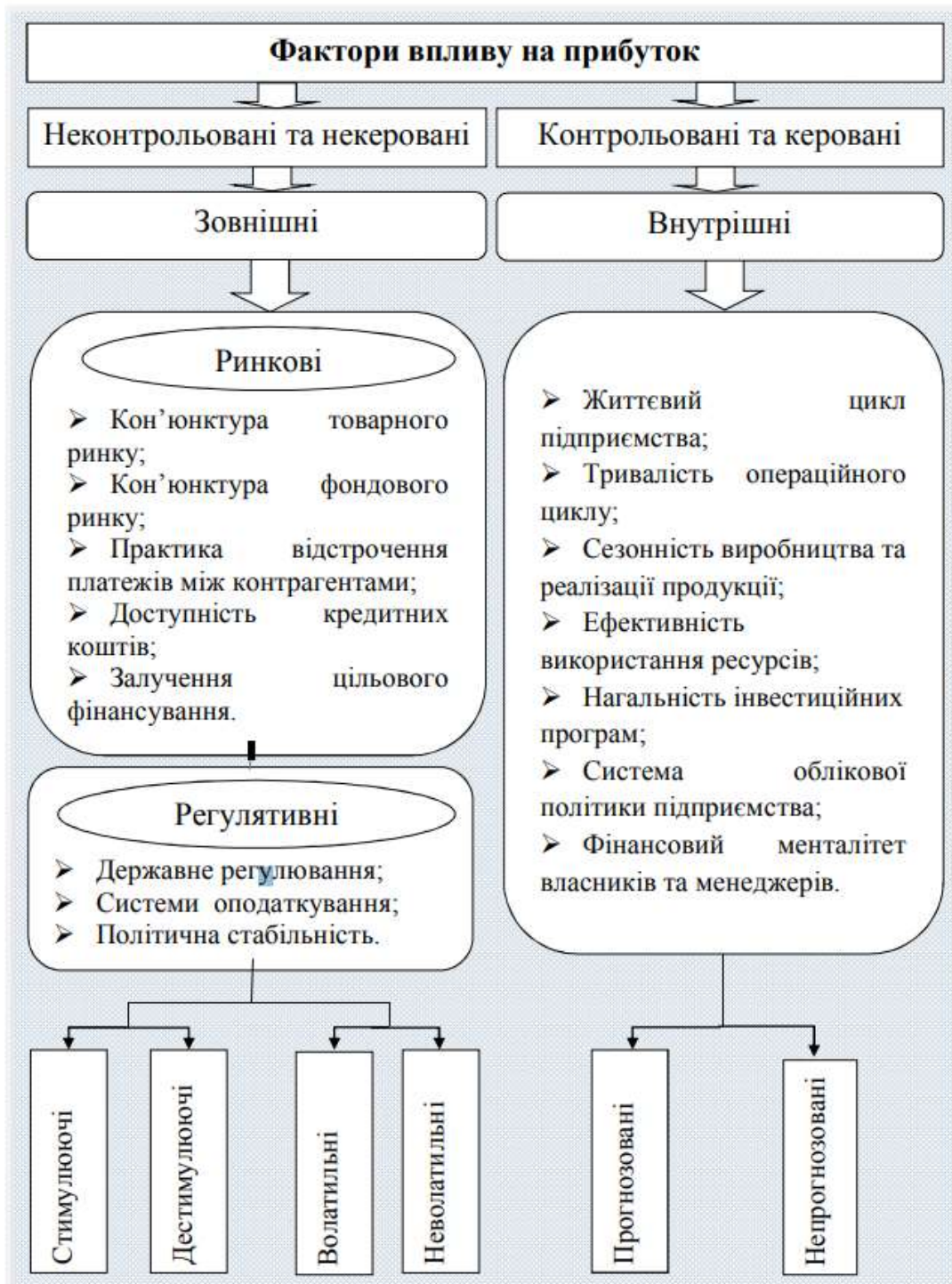

Рисунок 1.4 – Основні фактори впливу на формування прибутку підприємства

Поряд із традиційними статистичними та математичними методами оцінювання фінансових результатів у сучасній аналітичній практиці широко застосовуються економічні методи дослідження, інструменти економічної кібернетики, методи оптимізаційного планування, дослідження операцій та

теорія прийняття управлінських рішень. Використання зазначених підходів дає можливість здійснювати більш глибокий аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства, виявляти закономірності розвитку та формувати науково обґрунтовані рекомендації щодо підвищення ефективності його функціонування.

Для комплексного дослідження фінансових результатів підприємств також застосовуються сучасні аналітичні концепції, серед яких особливе місце займає CVP-аналіз (Cost–Volume–Profit Analysis), що дозволяє оцінити взаємозв'язок між витратами, обсягами діяльності та прибутком. Важливим інструментом управлінського аналізу є також механізм фінансового важеля, який використовується для визначення впливу структури капіталу на рівень прибутковості та фінансової стійкості підприємства.

Дослідження наукових джерел свідчить про відсутність єдиного універсального підходу до проведення аналізу фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання. Це пояснюється різноманітністю цілей аналізу, специфікою функціонування підприємств та особливостями зовнішнього економічного середовища. У зв'язку з цим більшість науковців і практиків використовують систему взаємопов'язаних показників, які характеризують різні аспекти формування фінансових результатів.

Оцінювання фінансових результатів, як правило, ґрунтується на аналізі доходів, витрат, прибутку, рентабельності, ділової активності та інших показників ефективності діяльності підприємства. На основі результатів такого аналізу формується узагальнена оцінка фінансового стану та результативності господарювання.

При цьому перелік показників, що підлягають дослідженню, визначається метою проведення аналізу, особливостями діяльності конкретного підприємства, його галузевою належністю, а також рівнем конкуренції на відповідному ринку. Такий підхід забезпечує об'єктивність оцінки та дозволяє врахувати специфічні умови функціонування суб'єкта господарювання [14].

№ з/п	Автор/джерело	Виділений напрям аналізу
1	2	3
1	Г.В. Савицька	1. Оцінювання динаміки абсолютних показників фінансових результатів (прибутку і рентабельності). 2. Визначення спрямованості і розміру впливу окремих чинників на суму прибутку та рівень рентабельності. 3. Виявлення й оцінювання можливих резервів зростання прибутку і рентабельності. 4. Аналіз порогу прибутку.
2	О.О. Фальченко	1. Порівняння фінансових показників звітного і минулого періоду. 2. Оцінка динаміки, обсягів, якості та структури фінансових результатів. 3. Встановлення ефективності здійснення господарської діяльності. 4. Дослідження структури та динаміки прибутку підприємства.
3	О.В. Мец	1. Коефіцієнтний аналіз за всіма видами прибутку. 2. Аналіз витрат та доходів підприємства. 3. Аналіз рентабельності. 4. Оцінка фінансового стану підприємства.
4	М.В. Іванець	1. Аналіз відносних показників, що характеризують прибутковість підприємства. 2. Визначення впливу окремих факторів на результативний показник. 3. Виявленні загальної тенденції динаміки показників для прогнозування майбутніх результатів. 4. Порівняння фактичної позиції звітності з плановим періодом.
5	Б. М. Литвин, М. В. Стельмах	1. Оцінка динаміки й складу фінансових результатів; 2. Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності; 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва та прибутку; 4. Аналіз рентабельності підприємства.

Рисунок 1.5 – Основні підходи до аналізу фінансових результатів

Аналіз наукових підходів до оцінювання результатів діяльності підприємств свідчить про наявність різних методичних підходів до дослідження фінансових результатів. Незважаючи на певні відмінності, більшість науковців виділяють декілька основних напрямів проведення такого аналізу.

Насамперед здійснюється оцінювання рівня, динаміки та структури показників фінансових результатів, а також досліджуються чинники, що впливають на їх формування. Важливим етапом є аналіз результатів операційної діяльності як основного джерела формування прибутку підприємства. Окрему увагу приділяють визначенню впливу ключових факторів на зміну фінансових результатів та дослідженню причин, які зумовлюють зростання або зниження прибутковості суб'єкта господарювання.

Основною метою аналізу фінансових результатів є отримання об'єктивної інформації щодо ефективності діяльності підприємства та виявлення можливостей її підвищення. Для досягнення зазначеної мети вирішується низка аналітичних завдань, серед яких оцінювання динаміки показників прибутку, визначення сили та напряму впливу окремих факторів на кінцевий фінансовий

результат, виявлення резервів збільшення прибутку та розроблення практичних рекомендацій щодо їх реалізації.

Слід зазначити, що прибуток виступає інтегральним фінансовим показником діяльності підприємства, який формується під впливом значної кількості взаємопов'язаних факторів. Саме тому управління прибутком потребує не лише контролю його величини, а й цілеспрямованого впливу на чинники, які визначають процес його формування та використання. Ефективне управління такими факторами дозволяє забезпечити покращення фінансових результатів та підвищення загальної результативності діяльності підприємства.

Система управління прибутком охоплює декілька взаємопов'язаних складових. Першою з них є управління процесом формування прибутку, що передбачає розроблення відповідної стратегії та визначення основних напрямів підвищення прибутковості діяльності. Другою складовою виступає система управління доходами підприємства, яка спрямована на забезпечення стабільного зростання обсягів реалізації продукції та оптимізацію структури доходів. Третьою складовою є управління витратами, що передбачає контроль їх рівня, пошук резервів економії ресурсів та підвищення ефективності використання виробничого потенціалу.

Таким чином, ефективне управління прибутком має забезпечувати не лише зростання фінансових результатів підприємства, а й створення умов для його довгострокового розвитку. Раціональна система управління сприяє підвищенню рівня рентабельності, зміцненню фінансової стійкості, зростанню доходів власників та формуванню позитивного інвестиційного іміджу підприємства.

Таким чином, аналіз наведених складових свідчить, що управління процесом формування прибутку є багаторівневою системою, яка охоплює різні напрями діяльності підприємства та потребує комплексного підходу до прийняття управлінських рішень (рис. 1.6).

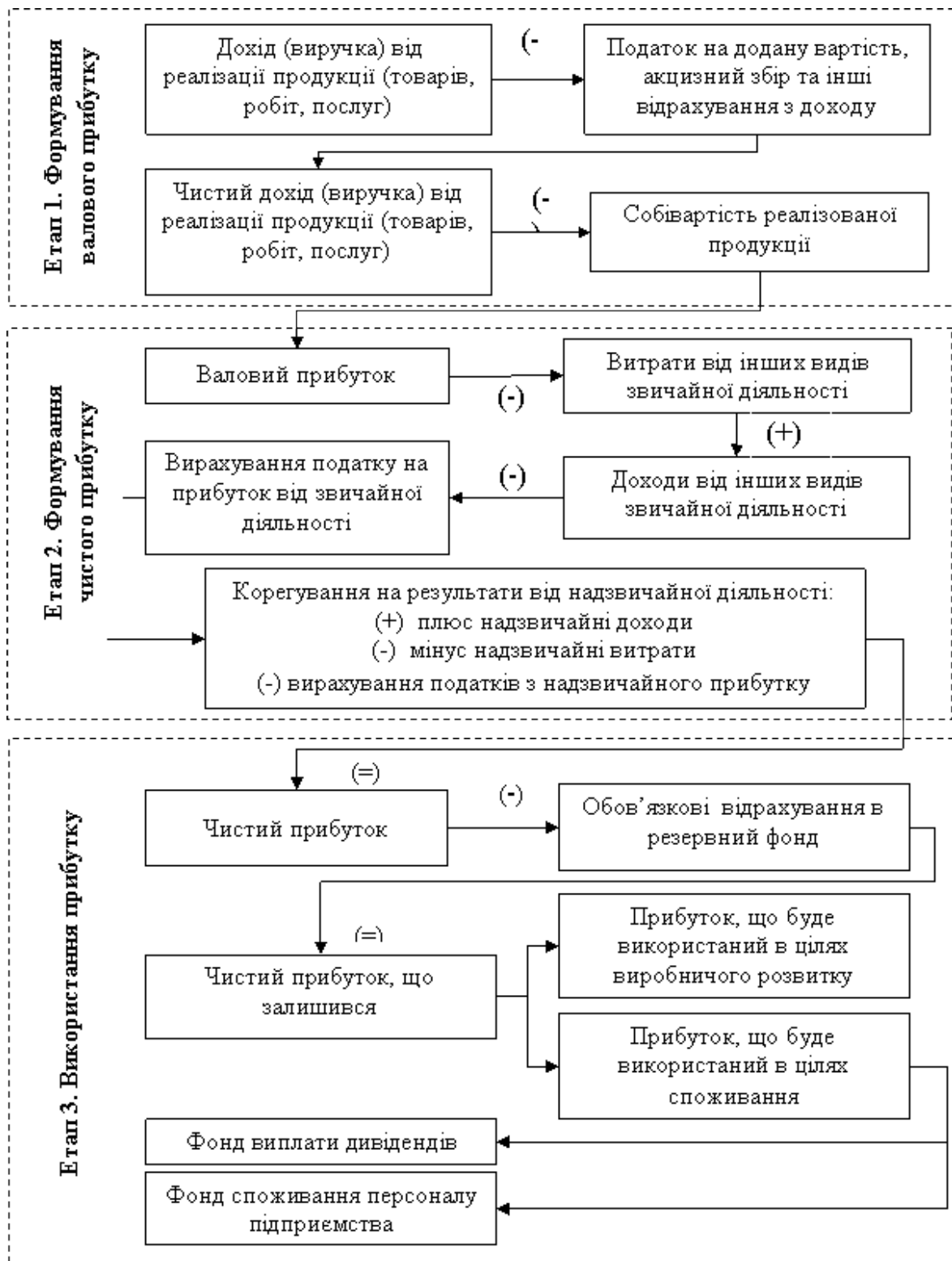

Рисунок 1.6 – Механізм формування і використання прибутку

Відповідно до представленої схеми на першому етапі здійснюється формування валового прибутку. Його величина визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції податку на додану вартість,

акцизного податку та інших обов'язкових відрахувань, що включаються до складу доходу.

Другий етап передбачає визначення чистого фінансового результату. Для цього валовий прибуток коригується з урахуванням доходів і витрат, отриманих від інших видів звичайної діяльності підприємства. Після врахування фінансових результатів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності розраховується прибуток до оподаткування, з якого віднімається податок на прибуток. На завершальному етапі враховуються можливі надзвичайні доходи або витрати, що дає змогу визначити величину чистого прибутку підприємства.

Третій етап пов'язаний із розподілом і використанням чистого прибутку. Отримані фінансові ресурси спрямовуються на фінансування різних напрямів діяльності підприємства відповідно до його стратегічних цілей та фінансової політики. Частина прибутку може бути спрямована до резервного капіталу, фондів розвитку, соціальних фондів, а також використана для виплати дивідендів власникам підприємства.

Зазначений порядок формування фінансового результату регламентується чинним законодавством та покладений в основу складання форми №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», яка є одним із ключових елементів фінансової звітності підприємства.

Для забезпечення ефективного управління прибутком та створення передумов для його стабільного зростання підприємству доцільно реалізовувати комплекс взаємопов'язаних управлінських заходів.

По-перше, система управління прибутком повинна базуватися на стратегічних цілях розвитку підприємства та передбачати раціональне використання всіх видів ресурсів. Це дозволяє забезпечити узгодженість поточних управлінських рішень із довгостроковими пріоритетами розвитку суб'єкта господарювання.

По-друге, важливим напрямом є проведення детального аналізу окремих видів діяльності підприємства з метою визначення їхнього внеску у формування фінансових результатів. Оцінювання структури доходів та прибутку дає

можливість виявити найбільш ефективні напрями діяльності та розробити заходи щодо підвищення їх результативності.

По-третє, необхідною умовою фінансової стабільності є підтримання оптимального співвідношення між обсягами залучених фінансових ресурсів та грошовими надходженнями. Раціональне управління кредитними зобов'язаннями та оборотним капіталом сприяє зниженню фінансових ризиків і забезпечує стабільність господарської діяльності підприємства.

По-четверте, важливе значення має ефективне використання прибутку як внутрішнього джерела фінансування розвитку підприємства. Серед основних напрямів використання прибутку доцільно виділити реінвестування коштів у виробництво, формування резервного капіталу, скорочення боргового навантаження та забезпечення належного рівня дивідендних виплат власникам.

Оцінювання ефективності процесів формування та використання прибутку має важливе значення для підприємств незалежно від форми власності та специфіки їх діяльності. Саме прибуток виступає ключовим критерієм результативності господарювання та визначає можливості подальшого розвитку суб'єкта господарювання.

Для проведення комплексного аналізу ефективності формування та використання прибутку використовується інформація фінансової звітності підприємства. Основними джерелами аналітичної інформації є форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», які містять необхідні дані для оцінювання фінансових результатів, рентабельності діяльності та ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

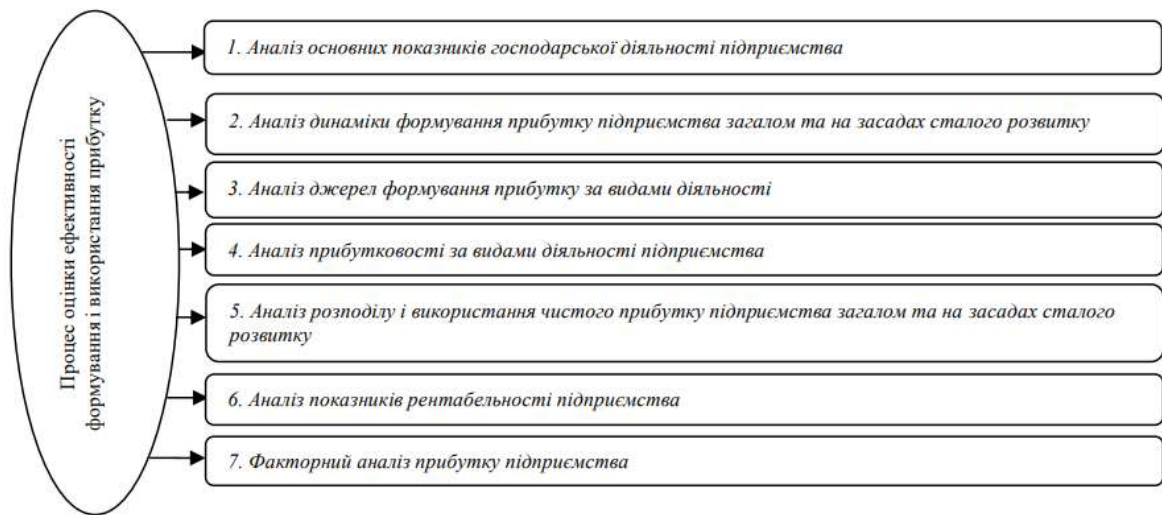

Рис. 1.7 – Схема процесу оцінювання ефективності використання прибутку

Для забезпечення всебічного оцінювання ефективності формування та використання прибутку доцільно детально розглянути кожний етап відповідного аналітичного процесу.

Першим етапом виступає дослідження основних показників господарської діяльності підприємства. На цьому етапі здійснюється комплексна оцінка результатів функціонування суб'єкта господарювання за допомогою системи фінансово-економічних індикаторів. До таких показників належать обсяги доходів, валовий і чистий прибуток, рентабельність, оборотність активів, ефективність використання капіталу та інші характеристики діяльності підприємства. Аналіз зазначених показників дає можливість визначити поточний фінансовий стан підприємства, виявити його конкурентні переваги та проблемні аспекти діяльності, а також сформувати інформаційну базу для прийняття управлінських рішень.

Другий етап передбачає дослідження динаміки формування прибутку впродовж визначеного періоду. Основна увага приділяється вивченню змін фінансових результатів, зокрема валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку до оподаткування та чистого прибутку. Проведення такого аналізу дозволяє встановити тенденції розвитку підприємства, визначити причини зміни фінансових результатів та оцінити стабільність його функціонування. Водночас при оцінюванні фінансових результатів доцільно

враховувати принципи сталого розвитку, які передбачають досягнення економічної ефективності із дотриманням соціальних та екологічних вимог.

Наступним етапом є аналіз джерел формування прибутку за окремими видами діяльності. Такий підхід дає змогу визначити внесок кожного напрямку діяльності у створення кінцевого фінансового результату. Дослідження структури доходів і витрат за окремими сегментами діяльності дозволяє встановити найбільш ефективні напрями роботи підприємства та виявити резерви підвищення прибутковості. Відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку фінансові результати можуть формуватися в межах операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Четвертий етап полягає у визначенні рівня прибутковості окремих видів діяльності. Його метою є оцінка ефективності формування прибутку за різними напрямками господарювання та встановлення найбільш результативних сегментів бізнесу. Аналіз проводиться за основною діяльністю, іншою операційною діяльністю, інвестиційною та фінансовою діяльністю, що дозволяє сформулювати комплексне уявлення про джерела створення фінансового результату.

П'ятим етапом є дослідження процесу розподілу та використання чистого прибутку підприємства. У межах цього етапу аналізуються напрями спрямування прибутку після виконання податкових зобов'язань. Зокрема, оцінюється частка коштів, спрямованих на виплату дивідендів, формування резервного капіталу, фінансування інвестиційних проєктів, соціальних програм та інших напрямів розвитку підприємства. Раціональний розподіл прибутку сприяє зміцненню фінансової стійкості та забезпеченню довгострокового економічного зростання.

Шостий етап передбачає оцінювання показників рентабельності, які характеризують ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства. До основних індикаторів належать рентабельність продажів, виробництва, активів, власного капіталу, основних засобів та оборотних активів. На відміну від абсолютних показників прибутку, рентабельність дозволяє

оцінити відносну ефективність діяльності підприємства та здійснювати порівняння між різними суб'єктами господарювання.

Завершальним етапом виступає факторний аналіз прибутку. Його основною метою є визначення сили та напряму впливу окремих факторів на зміну фінансових результатів підприємства. Проведення факторного аналізу дозволяє виявити внутрішні резерви зростання прибутковості та підвищення ефективності діяльності.

У сучасній аналітичній практиці для оцінювання впливу факторів на фінансові результати застосовується широкий спектр методів. Найбільш поширеними є метод ланцюгових підстановок, метод абсолютних і відносних різниць, індексний метод, інтегральний метод, метод пропорційного розподілу, метод часткової участі та логарифмічний метод. Кожен із зазначених інструментів дозволяє отримати кількісну оцінку впливу окремих факторів на результативний показник та підвищити обґрунтованість аналітичних висновків.

Отже, проведене узагальнення методичних підходів до аналізу прибутку свідчить про необхідність комплексного дослідження процесів його формування, розподілу та використання. Встановлено, що застосування сучасного аналітичного інструментарію забезпечує можливість своєчасного виявлення резервів підвищення ефективності діяльності підприємства, удосконалення системи управління прибутком та зміцнення фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Таким чином, послідовне проходження всіх етапів аналізу прибутку забезпечує комплексність дослідження фінансових результатів підприємства, підвищує достовірність отриманих висновків та формує надійну інформаційну основу для розроблення ефективних управлінських рішень, спрямованих на зростання прибутковості та забезпечення сталого розвитку підприємства.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика і діагностика фінансового стану підприємства

Акціонерне товариство «Криворізька теплоцентрально» (далі – Товариство або АТ «КТ») – теплопостачальна організація у місті Кривий Ріг, що здійснює постачання теплової енергії мешканцям Покровського, Інгулецького, Саксаганського та Довгинцівського адміністративних районів міста.

Метою діяльності АТ «Криворізька теплоцентрально» є одержання прибутку на основі здійснення виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності, в порядку та за умов, визначених чинним законодавством та Статутом Товариства.

На балансі АТ «Криворізька теплоцентрально» є 6 джерел теплопостачання, обладнаних 31 паровими та водогрійними котлами, які здійснюють виробництво теплової енергії.

Впродовж багатьох років основна діяльність Товариства є збитковою та призводить до накопичення боргів через, зокрема, недосконалий порядок тарифоутворення та як наслідок настання фіскальних ризиків в частині недоотримання чистого прибутку, який має перераховуватись до державного бюджету державними підприємствами та дивідендів, нарахованих на акції господарських товариств, у статутному капіталі яких є державна власність.

Початковим етапом дослідження стало отримання необхідної інформації з офіційного веб-ресурсу компанії для подальшого проведення аналітичних досліджень. Для проведення аналізу було використано дані, які підприємство оприлюднило у вільному доступі на своєму офіційному інтернет-ресурсі. Доступні корпоративні дані, зібрані з офіційного сайту, були належним чином підготовлені для наступних етапів аналізу.

Зібрані дані охоплюють період з 2022 по 2024 рік для трьох ключових індикаторів діяльності підприємства. За даними таблиці 2.1. та рис. 2.1 можна зробити наступні висновки, за 2022-2024 рр. відпуск теплової енергії скоротилися на 32,6%, в той же час втрати теплової енергії зросли на 6,2%, а корисний відпуск скоротився на 49,2%.

Таблиця 2.1 – Виробничі індикатори діяльності АТ «Криворізька теплоцентрально»

Назва показника	Од. вим.	2022	2023	2024	Темп приросту 2024/2022, %
1. Відпуск теплової енергії в мережу	т.Гкал	791,263	702,074	698,119	-11,77
2. Втрати теплової енергії, всього	т.Гкал	220,322	233,354	324,928	47,48
	%	27,84	33,24	46,54	67,17
3. Господарські потреби	т.Гкал	2,107	1,804	1,689	-19,84
4. Корисний відпуск споживачам	т.Гкал	568,834	466,916	371,501	-34,69
в тому числі					
- населення		479,906	394,176	317,683	-33,80
- бюджетні установи		66,064	55,806	41,152	-37,71
- інші		22,864	16,934	12,666	-44,60

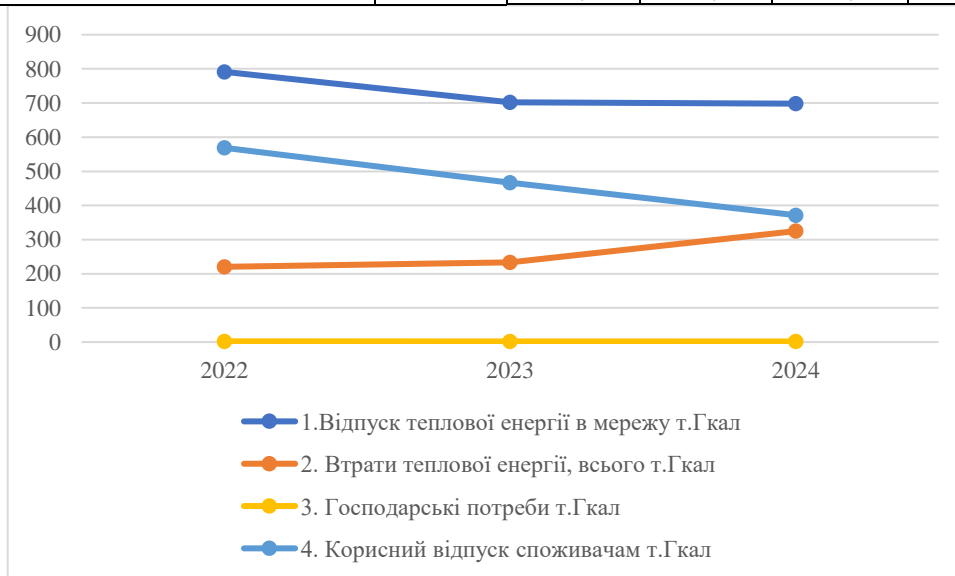

Рис. 2.1 – Динаміка виробничих індикаторів АТ «Криворізька теплоцентрально»

Основні техніко-економічні показники АТ «Криворізька теплоцентрально» за 2022-2024 рр. представлені у табл. 2.2 та рис. 2.2.

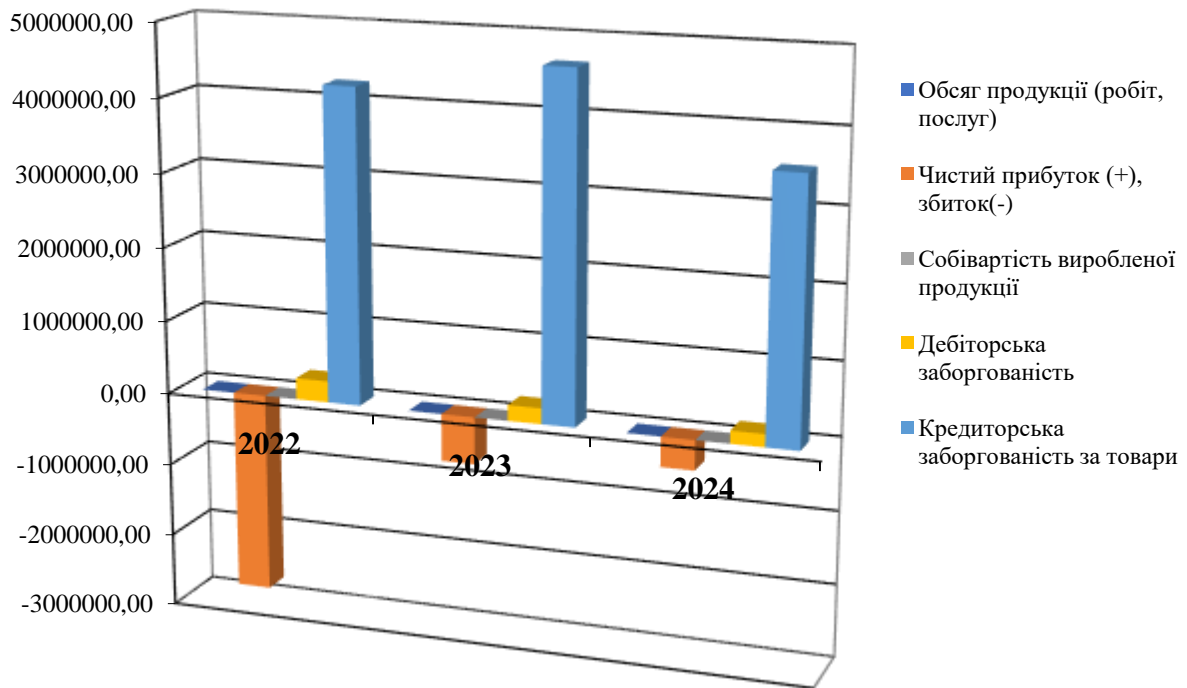

Рис. 2.2 Динаміка основних АТ «Криворізька теплоцентраль» за 2022-2024 рр.

Аналіз основних фінансово-економічних показників підприємства за 2022–2024 рр. свідчить про наявність негативних тенденцій у результатах господарської діяльності та погіршення фінансового стану підприємства.

Упродовж досліджуваного періоду спостерігається суттєве скорочення обсягів продукції (робіт, послуг). Так, у 2024 році порівняно з 2022 роком даний показник зменшився на 32,75 %, а порівняно з 2023 роком — на 16,97 %, що свідчить про зниження ділової активності підприємства та скорочення масштабів виробничої діяльності.

Фінансові результати підприємства протягом усього періоду залишаються від’ємними. Збиток від операційної діяльності у 2024 році становив 2 262 519 тис. грн, хоча порівняно з 2022 роком його обсяг скоротився на 91,76 %, а порівняно з 2023 роком — на 64,82 %. Аналогічна тенденція спостерігається і щодо фінансового результату до оподаткування та чистого збитку підприємства. Це свідчить про певне скорочення масштабів збитковості, однак підприємство залишається фінансово нестійким і не досягає прибуткової діяльності.

Таблиця 2.2

Основні техніко-економічні показники підприємства за 2018-2020 роки (тис. грн.)

Назва показника	Значення показника, тис. грн.			Відносне відхилення, % (абсолютне відхилення)	
	2022	2023	2024	2024/2022	2024/2023
Обсяг продукції (робіт, послуг)	996383	806947	670024	-32,75	-16,97
Фінансові результати від операційної діяльності	-2744609,00	-643220,00	-226259,00	-91,76	-64,82
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	-2750767,00	-648244,00	-407194,00	-85,20	-37,19
Чистий прибуток (+), збиток(-)	-2732926,00	-642034,00	-406231,00	-85,14	-36,73
Затрати на виробництво в діючих цінах	3879441,00	1750296,00	1806454,00	-53,44	3,21
- в т.ч. на оплату праці	246025,00	312416,00	323132,00	31,34	3,43
Амортизаційні відрахування	156754,00	56873,00	37313,00	-76,20	-34,39
Собівартість виробленої продукції	1592366	1465002	1568052	-1,53	7,03
Валовий прибуток (+), збиток (-)	-934630,00	-658055,00	-898028,00	-3,92	36,47
Кошти на розрахунковому рахунку	8501,00	4427,00	0,00	-100,00	-100,00
Кредити довгострокові та інші позикові кошти	39434,00	37701,00	771729,00	1857,01	1946,97
Короткострокові кредити та інші позикові кошти	5341676,00	5971944,00	4505292,00	-15,66	-24,56
Дебіторська заборгованість	290247,00	214335,00	175496,00	-39,54	-18,12
Кредиторська заборгованість за товари	4247491,00	4656003,00	3527199,00	-16,96	-24,24
Наявність власних обігових коштів	-4348196	-4997033	-3240380	-25,48	-35,15

Позитивним аспектом є зниження загальних витрат на виробництво у 2024 році на 53,44 % порівняно з 2022 роком. Водночас у порівнянні з 2023 роком витрати зросли на 3,21 %, що може бути наслідком підвищення цін на ресурси, енергоносії та інші виробничі фактори. При цьому витрати на оплату праці мають тенденцію до зростання: у 2024 році вони збільшилися на 31,34 % порівняно з 2022 роком та на 3,43 % порівняно з 2023 роком. Така динаміка може бути пов'язана зі зростанням мінімальної заробітної плати, індексацією виплат та необхідністю утримання кадрового потенціалу підприємства.

Амортизаційні відрахування у 2024 році суттєво скоротилися — на 76,20 % порівняно з 2022 роком та на 34,39 % порівняно з 2023 роком, що може свідчити про зменшення вартості основних засобів, скорочення інвестиційної активності або вибуття частини виробничих потужностей.

Собівартість виробленої продукції у 2024 році порівняно з 2022 роком практично не змінилася, зменшившись лише на 1,53 %, однак порівняно з 2023 роком зросла на 7,03 %. Це свідчить про недостатню ефективність політики управління витратами та наявність високої витратомісткості виробництва. Валовий збиток у 2024 році залишився від'ємним і становив 898 028 тис. грн, хоча його обсяг скоротився порівняно з 2022 роком на 3,92 %. Разом із тим у порівнянні з 2023 роком валовий збиток зріс на 36,47 %, що є негативною тенденцією.

Аналіз ліквідності та структури зобов'язань підприємства показує погіршення фінансової стабільності. Кошти на розрахунковому рахунку у 2024 році були відсутні, що свідчить про дефіцит грошових ресурсів та низький рівень платоспроможності. Одночасно спостерігається різке зростання довгострокових кредитів та інших позикових коштів — майже у 19 разів порівняно з 2022 роком, а також значний обсяг короткострокових кредитів. Це вказує на високий рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Дебіторська заборгованість у 2024 році скоротилася на 39,54 % порівняно з 2022 роком, що може свідчити про посилення контролю за розрахунками з покупцями або зменшення обсягів реалізації продукції. Водночас кредиторська

заборгованість за товари залишається значною, хоча й має тенденцію до скорочення.

Наявність власних оборотних коштів упродовж досліджуваного періоду має від'ємне значення, що характеризує дефіцит власного оборотного капіталу та свідчить про кризовий фінансовий стан підприємства. У 2024 році дефіцит власних оборотних коштів становив 3 240 380 тис. грн.

Отже, результати аналізу свідчать, що підприємство функціонує в умовах фінансової нестабільності та збиткової діяльності. Незважаючи на окремі позитивні тенденції щодо скорочення збитків та зменшення дебіторської заборгованості, підприємство характеризується низькою платоспроможністю, високою залежністю від позикового капіталу та дефіцитом власних оборотних коштів. Це обумовлює необхідність розроблення заходів щодо підвищення ефективності використання ресурсів, оптимізації витрат, збільшення обсягів реалізації продукції та покращення системи фінансового управління підприємством.

Аналіз структури капіталу підприємства за активами та пасивами у 2022–2024 рр. свідчить про суттєві зміни у складі майна підприємства, джерелах його формування та погіршення фінансової стійкості (табл. 2.3).

У структурі активів підприємства переважають необоротні активи, частка яких у 2024 році становила 42,75 % балансу. При цьому їх вартість зросла порівняно з 2022 роком на 54 048 тис. грн, або на 18,18 %. Основну частину необоротних активів складають основні засоби, питома вага яких у 2024 році досягла 41,96 %. Зростання вартості основних засобів на 56 117 тис. грн свідчить про часткове оновлення або переоцінку виробничого потенціалу підприємства. Водночас частка нематеріальних активів залишається незначною та у 2024 році становила лише 0,784 %, що характеризує низький рівень інтелектуального та інноваційного капіталу підприємства.

Таблиця 2.3 – Порівняльний аналіз капіталу підприємства за активами та пасивами

Показники	Абсолютні величини, тис. грн			Питома вага, %			Відхилення 2024/2022	
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	+/-	%
1	2	3	4	6	7	8	10	11
Нематеріальні активи	6 468	6 449	6 447	0,52	1,15	0,784	-21	-0,32
Основні засоби	288 786	300 707	344 903	23,29	53,67	41,964	56117	19,43
Довгострокова дебіторська заборгованість	2 054	533	6	0,17	0,10	0,001	-2048	-99,71
Інші необоротні активи	0	0	0	0,00	0,00	0,000	0	0,00
Усього за необоротними активами	297 308	307 689	351 356	23,98	54,92	42,75	54 048	18,18
Запаси	27 881	29 379	97 048	2,25	5,24	11,81	69 167	248,08
Дебіторська заборгованість	290 247	214 335	135 006	23,41	38,26	16,43	-155 241	-53,49
Грошові кошти, їх еквіваленти	8 501	4 427	119 250	0,69	0,79	14,51	110 749	1302,78
Інші оборотні активи	615 986	4 427	119 250	49,68	0,79	14,51	-496 736	-80,64
Усього за оборотними активами	942 615	252 568	470 554	76,02	45,08	57,25	-472 061,00	-50,08
Зареєстрований (пайовий) капітал	315 651	315 651	1 763 851	23,23	23,21	105,84	1 448 200	458,80
Капітал у дооцінках	60 960	60 960	60 960	4,49	4,48	3,66	0	0,00
Додатковий капітал	0	10 679	10 679	0,00	0,79	0,64	10 679	-
Нерозподілений прибуток (збиток)	-4 398 769	-5 036 769	-5 445 914	-323,69	-370,31	-326,77	-1 047 145	23,81
Усього за власним капіталом	-4 022 158	-4 649 479	-3 610 424	-295,97	-341,83	-216,63	411 734	-10,24
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	39434	37 701	771 729	2,90	2,77	46,31	732 295	1857,01
III. Поточні зобов'язання	4 483 547	5 988 675	4 522 023	329,93	440,29	271,33	38 476	0,86
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	146 293	86 890	329 804	10,77	6,39	19,79	183 511	125,44
Кредиторська заборгованість за товари	4 247 491	4 656 003	3 527 199	312,56	342,31	211,64	-720 292	-16,96
Поточні зобов'язання за розрахунками	89 763	109 532	90 195	6,61	8,05	5,41	432	0,48
Інші поточні зобов'язання	0	1 136 250	574 825	0,00	83,54	34,49	574 825	-
ВСЬОГО	1 358 952	1 360 166	1 666 597	37	101	101	1 182 505	22,64

Довгострокова дебіторська заборгованість упродовж аналізованого періоду суттєво скоротилася – на 99,71 %, що може свідчити про погашення довгострокових боргових зобов'язань контрагентами або про зміну політики розрахунків підприємства.

Оборотні активи у 2024 році зменшилися на 472 061 тис. грн, або на 50,08 % порівняно з 2022 роком. Їх частка у структурі активів скоротилася з 76,02 % у 2022 році до 57,25 % у 2024 році. Основною причиною такого скорочення стало значне зменшення дебіторської заборгованості — на 53,49 %, що може свідчити як про покращення платіжної дисципліни покупців, так і про скорочення обсягів реалізації продукції.

Позитивною тенденцією є суттєве зростання грошових коштів та їх еквівалентів. У 2024 році їх обсяг збільшився на 110 749 тис. грн порівняно з 2022 роком, а частка у структурі активів зросла до 14,51 %. Це свідчить про певне покращення ліквідності та наявність більшого обсягу високоліквідних активів у розпорядженні підприємства.

Аналіз структури пасивів показує критичне погіршення фінансової стійкості підприємства. Власний капітал протягом усього періоду має від'ємне значення. У 2024 році його величина становила –3 610 424 тис. грн, хоча порівняно з 2022 роком дефіцит власного капіталу дещо скоротився — на 411 734 тис. грн. Основною причиною від'ємного значення власного капіталу є значний обсяг непокритого збитку, який у 2024 році становив 5 445 914 тис. грн. Це свідчить про накопичення збиткових результатів діяльності та відсутність достатніх внутрішніх джерел фінансування.

Статутний та додатковий капітал підприємства залишаються практично незмінними, що вказує на відсутність додаткових внесків власників або масштабного залучення інвестицій у власний капітал. Водночас зареєстрований (пайовий) капітал у 2024 році зріс у 5,6 рази порівняно з 2022 роком, що може бути пов'язано зі змінами у структурі корпоративного фінансування або переоцінкою активів.

У структурі залученого капіталу суттєво зросли довгострокові зобов'язання і забезпечення. Їх обсяг у 2024 році збільшився на 732 295 тис. грн, або у 18,5 рази порівняно з 2022 роком. Частка довгострокових зобов'язань у структурі пасивів зросла до 46,31 %, що свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Поточні зобов'язання залишаються значними, хоча їх частка у структурі пасивів зменшилася з 329,93 % у 2022 році до 271,33 % у 2024 році. Найбільшу питому вагу у складі поточних зобов'язань займає кредиторська заборгованість за товари, яка у 2024 році становила 3 527 199 тис. грн. Незважаючи на скорочення на 16,96 %, її обсяг залишається критично високим та свідчить про значну залежність підприємства від комерційного кредитування.

Загальна вартість майна підприємства у 2024 році зросла на 22,64 % порівняно з 2022 роком, що свідчить про розширення масштабів діяльності. Однак таке зростання забезпечується переважно за рахунок позикових коштів, а не власного капіталу.

Отже, результати аналізу свідчать про наявність кризових тенденцій у фінансовому стані підприємства. Незважаючи на окремі позитивні зміни у структурі активів та збільшення обсягів грошових коштів, підприємство характеризується від'ємним власним капіталом, значними непокритими збитками та високою залежністю від зовнішніх джерел фінансування. Це обумовлює необхідність реалізації заходів щодо підвищення прибутковості діяльності, оптимізації структури капіталу, скорочення кредиторської заборгованості та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Структура пасиву балансу

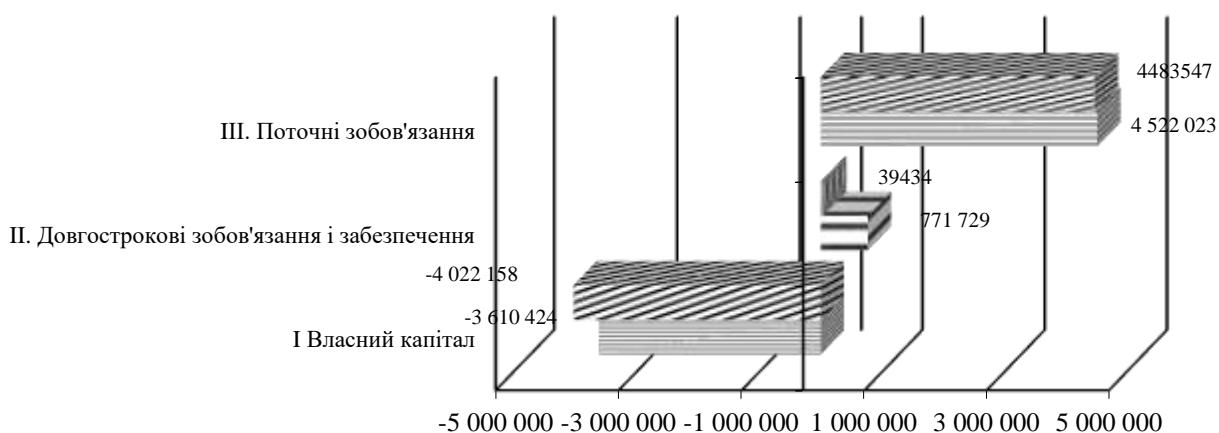

Рис.2.3 – Структура пасиву АТ «КТ»

Рисунок 2.3 відображає структуру пасиву балансу підприємства та динаміку основних джерел формування капіталу АТ «КТ» у досліджуваному періоді. Аналіз графічних даних свідчить про суттєву диспропорцію між власними та залученими джерелами фінансування підприємства.

Найбільш проблемним аспектом є від'ємне значення власного капіталу, що у 2024 році становило 3 610 424 тис. грн, тоді як у 2022 році його дефіцит був ще більшим – 4 022 158 тис. грн. Незважаючи на певне скорочення від'ємного значення власного капіталу, його негативний рівень свідчить про кризовий фінансовий стан підприємства, наявність значних накопичених збитків та втрату фінансової стійкості. Від'ємний власний капітал означає, що зобов'язання підприємства перевищують вартість його активів, що підвищує ризик втрати платоспроможності та фінансової незалежності.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення мають тенденцію до суттєвого зростання. Їх обсяг збільшився з 39 434 тис. грн у 2022 році до 771 729 тис. грн у 2024 році. Така динаміка свідчить про активне залучення підприємством довгострокових позикових ресурсів з метою підтримки фінансово-

господарської діяльності та покриття дефіциту власних коштів. Водночас зростання довгострокової заборгованості підвищує фінансові ризики та залежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

Найбільшу частку у структурі пасиву займають поточні зобов'язання, обсяг яких хоча і дещо скоротився – з 4 483 547 тис. грн у 2022 році до 4 522 023 тис. грн у 2024 році, однак залишається критично високим. Значний рівень поточних зобов'язань свідчить про високу залежність підприємства від короткострокових джерел фінансування та потребу у постійному залученні оборотних коштів для забезпечення поточної діяльності.

Загалом структура пасиву балансу характеризується переважанням позикового капіталу над власним, що негативно впливає на рівень фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Підприємство функціонує в умовах значного боргового навантаження та дефіциту власних фінансових ресурсів. Це обумовлює необхідність реалізації заходів щодо скорочення збитковості діяльності, підвищення рівня прибутковості, оптимізації структури капіталу та зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Аналіз таблиці 2.4 свідчить про суттєві зміни у фінансовій структурі підприємства протягом 2022–2024 рр. Дослідження динаміки джерел формування капіталу дозволяє оцінити рівень фінансової стійкості, залежність підприємства від позикових ресурсів та ефективність управління зобов'язаннями.

Передусім варто зазначити, що загальна сума капіталу підприємства у 2024 році становила 1 654 375 тис. грн, що на 20,15 % більше порівняно з 2023 роком. Це свідчить про розширення масштабів фінансово-господарської діяльності підприємства та збільшення обсягів залучених ресурсів.

Таблиця 2.4 – Структура власного та позикового капіталу АТ «КТ»

Показник	2022	2023	2024	Питома вага, %			Темп росту за 2023-2024, %
				2022	2023	2024	
Власний капітал, у т. ч.:	-4 022 158	-4 649 479	-3 610 424	-803,11	-337,68	-218,23	77,65
Зареєстрований (пайовий) капітал	315 651	315 651	1 763 851	63,03	22,92	106,62	558,80
Капітал у дооцінках	60 960	60 960	60 960	12,17	4,43	3,68	100,00
Додатковий капітал	0	10 679	10 679	0,00	0,78	0,65	0,00
Нерозподілений прибуток (збиток)	-4 398 769	-5 036 769	-5 445 914	-878,31	-365,81	-329,18	108,12
Залучений капітал, у т.ч.:	4 522 981	6 026 376	5 293 752	903,11	437,68	319,99	87,84
- Довгострокові зобов'язання	39434	37701	771729	7,87	2,74	46,65	2046,97
- Поточні зобов'язання:	4 483 547	5 988 675	4 522 023	895,24	434,94	273,34	75,51
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	146 293	86 890	329 804	29,21	6,31	19,94	379,56
Кредиторська заборгованість за товари	4 247 491	4 656 003	3 527 199	848,10	338,15	213,20	75,76
Поточні зобов'язання за розрахунками	89 763	109 532	90 195	17,92	7,95	5,45	82,35
Інші поточні зобов'язання	0	1 136 250	574 825	0,00	82,52	34,75	50,59
Разом	500 823	1 376 897	1 654 375	100	100	100	120,15

У структурі джерел фінансування домінує позиковий капітал. Його обсяг у 2024 році становив 5 293 752 тис. грн, хоча темп зростання порівняно з 2023 роком склав лише 87,84 %, тобто спостерігається певне скорочення залучених позикових ресурсів. Незважаючи на це, питома вага позикового капіталу у загальній структурі залишається надзвичайно високою — 319,99 %, що свідчить про критичну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та високий рівень фінансового ризику.

Власний капітал підприємства протягом усього аналізованого періоду має від'ємне значення. У 2024 році його величина становила –3 610 424 тис. грн, що хоча й краще за показник 2023 року, однак свідчить про наявність значного дефіциту власних фінансових ресурсів. Від'ємне значення власного капіталу обумовлене насамперед значними накопиченими непокритими збитками. Так, нерозподілений прибуток (непокритий збиток) у 2024 році становив –5 445 914 тис. грн. Це свідчить про тривалу збитковість діяльності підприємства та зниження його фінансової незалежності.

Позитивною тенденцією є суттєве збільшення зареєстрованого (пайового) капіталу у 2024 році до 1 763 851 тис. грн проти 315 651 тис. грн у попередніх роках. Темп його зростання становив 558,80 %, а питома вага зросла до 106,62 %. Це може свідчити про проведення додаткової емісії акцій або капіталізацію підприємства з метою покриття накопичених збитків та покращення фінансового стану.

Аналіз структури позикового капіталу показує, що основну його частину формують поточні зобов'язання. У 2024 році їх обсяг становив 4 522 023 тис. грн, або 273,34 % у структурі капіталу. Водночас їх обсяг дещо скоротився порівняно з 2023 роком, що можна оцінити позитивно з точки зору зменшення короткострокового боргового навантаження.

Особливо вагомою складовою поточних зобов'язань залишається кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги, яка у 2024 році становила 3 527 199 тис. грн. Незважаючи на скорочення її питомої ваги з

338,15 % до 213,20 %, цей показник свідчить про значну залежність підприємства від комерційного кредиту постачальників.

Водночас спостерігається істотне збільшення довгострокових зобов'язань. Їх обсяг у 2024 році зріс до 771 729 тис. грн, а темп приросту склав 2046,97 %. Питома вага довгострокових зобов'язань збільшилася до 46,65 %. Така тенденція може свідчити про переорієнтацію підприємства на більш стабільні джерела фінансування та часткове заміщення короткострокових боргів довгостроковими.

Крім того, значно зросли інші поточні зобов'язання, обсяг яких у 2024 році становив 574 825 тис. грн. Незважаючи на зниження їх питомої ваги порівняно з 2023 роком, наявність значних обсягів таких зобов'язань може свідчити про накопичення різних видів короткострокових боргів підприємства.

Отже, результати аналізу свідчать про нестійкий фінансовий стан АТ «КТ». Для підприємства характерними є від'ємний власний капітал, значні непокріті збитки та критично висока залежність від позикових коштів. Разом із тим позитивними тенденціями є збільшення зареєстрованого капіталу та зростання частки довгострокових зобов'язань, що потенційно може сприяти покращенню структури капіталу у майбутньому. Підприємству доцільно вжити заходів щодо підвищення прибутковості діяльності, скорочення кредиторської заборгованості та відновлення фінансової стійкості шляхом оптимізації структури джерел фінансування.

Перейдемо до аналізу показників фінансового стану АТ «КТ» за досліджуваний період.

Таблиця 2.5 – Показники фінансового стану підприємства за 2022-2024 рр.

Показники	Од. виміру	Значення показників			Темп приросту, %
		2022	2023	2024	
1	2	3	4	5	6
Показники майнового стану					
Частка основних засобів в активах		0,21	0,22	0,21	-0,026
Коефіцієнт зносу основних засобів		0,44	0,48	0,48	0,098
Коефіцієнт оновлення основних засобів		0,0189	0,0190	0,0188	-0,005
Коефіцієнт мобільності активів		2,72	2,53	3,15	0,158
Коефіцієнт вибуття основних засобів		0,01957	0,01961	0,01964	0,004
Показники ділової активності					
Оборотність активів		0,420	0,594	0,443	0,055
Фондовіддача		2,092	2,738	3,885	0,857
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	оборот	0,539	0,820	0,598	0,110
Період одного обороту обігових коштів	днів	668	439	602	-0,099
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	оборот	3,433	3,76489	3,818	0,112
Період погашення дебіторської заборгованості	днів	105	96	94	-0,101
Період погашення кредиторської заборгованості	днів	960	1144	810	-0,157
Коефіцієнт оборотності власного капіталу		-0,371	-0,186	-0,162	-0,563
Коефіцієнт оборотності запасів	оборот	44,831	51,170	24,806	-0,447
Період одного обороту запасів	днів	8	7	15	0,807
Період операційного циклу	днів	113	103	109	-0,036
Період фінансового циклу	днів	1073	1247	919	-0,144

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6
Показники ліквідності					
Коефіцієнт поточної ліквідності		0,1860	0,1632	0,2808	0,510
Коефіцієнт швидкої ліквідності		0,1808	0,1583	0,2592	0,434
Коефіцієнт абсолютної ліквідності		0,0016	0,0007	0,0265	15,632
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості		0,0683	0,0460	0,0498	-0,272
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності		0,1846	0,9313	0,1601	-0,133
Показники фінансової стійкості					
Власні обігові кошти	грн	-4 348 196	-4 997 033	-3 240 380	-0,255
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами		-0,228	-0,195	-0,124	-0,457
Маневреність робочого капіталу		-0,002	-0,001	-0,037	17,824
Коефіцієнт фінансової незалежності		-2,960	-3,418	-2,166	-0,268
Коефіцієнт фінансової залежності		-0,338	-0,293	-0,462	0,366
Коефіцієнт фінансової стабільності		-0,889	-0,772	-0,682	-0,233
Показник фінансового леверіджу		0,079	0,027	0,466	4,924
Коефіцієнт фінансової стійкості		-7,952	-3,349	-1,716	-0,784
Показники рентабельності					
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності	%	-202,41	-47,66	-24,43	-0,879
Рентабельність власного капіталу	%	101,73	14,81	9,84	-0,903
Рентабельність виробничих фондів	%	-573,77	-217,83	-125,84	-0,781

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6
Рентабельність активів за чистим прибутком	%	-115,12	-47,22	-26,84	-0,767
Період окупності капіталу	днів	-1	-2	-4	3,289
Період окупності власного капіталу	днів	1	7	10	9,343
Рентабельність продажів	%	-274,27	-79,56	-60,63	-0,779

Аналіз показників майнового стану підприємства за 2022–2024 рр. дає можливість оцінити рівень забезпеченості підприємства основними засобами, ступінь їх технічного стану, інтенсивність оновлення та ефективність формування структури активів. Дослідження динаміки відповідних коефіцієнтів свідчить про неоднозначні тенденції у використанні майнового потенціалу підприємства.

Частка основних засобів в активах підприємства упродовж аналізованого періоду залишалася відносно стабільною та становила 0,21 у 2022 році, 0,22 у 2023 році та 0,21 у 2024 році. Незначне коливання показника свідчить про відсутність суттєвих структурних змін у складі активів підприємства. Водночас рівень показника характеризує помірну частку необоротних активів у загальній вартості майна, що може свідчити про достатньо високу частку оборотних активів та певну мобільність ресурсів підприємства.

Коефіцієнт зносу основних засобів протягом 2022–2024 рр. зріс з 0,44 до 0,48. Така тенденція свідчить про поступове старіння основних засобів та зростання ступеня їх фізичного й морального зносу. Значення показника на рівні 48 % означає, що майже половина вартості основних засобів уже перенесена на готову продукцію через амортизацію. Це може негативно впливати на технічний стан виробничої бази підприємства та потребує активізації процесів модернізації й оновлення основних фондів.

Показник оновлення основних засобів у досліджуваному періоді залишався низьким: у 2022 році він становив 0,0189, у 2023 році – 0,0190, а у 2024 році дещо знизився до 0,0188. Незначне скорочення коефіцієнта оновлення свідчить про недостатні обсяги введення нових основних засобів у господарський процес. За таких умов темпи оновлення не компенсують рівень їх зносу, що може призвести до погіршення виробничого потенціалу підприємства в перспективі.

Коефіцієнт мобільності активів характеризує співвідношення оборотних та необоротних активів і відображає здатність підприємства швидко трансформувати активи у ліквідну форму. У 2022 році значення показника становило 2,72, у 2023 році знизилося до 2,53, а у 2024 році зросло до 3,15. Позитивна динаміка у 2024 році свідчить про збільшення частки оборотних активів у структурі майна підприємства, що підвищує рівень його фінансової гнучкості та платоспроможності. Разом із тим надмірне переважання оборотних активів може свідчити про недостатній рівень інвестування у виробничі потужності.

Коефіцієнт вибуття основних засобів упродовж аналізованого періоду залишався майже незмінним: 0,01957 у 2022 році, 0,01961 у 2023 році та 0,01964 у 2024 році. Незначне зростання показника свідчить про стабільний процес вибуття основних засобів. Однак, враховуючи низький рівень оновлення, це може означати поступове скорочення або старіння виробничої бази підприємства.

Отже, результати аналізу показників майнового стану підприємства свідчать про відносну стабільність структури активів, однак водночас виявляють низку негативних тенденцій. Зокрема, спостерігається зростання рівня зносу основних засобів та недостатня інтенсивність їх оновлення. Незважаючи на підвищення мобільності активів, підприємству доцільно активізувати інвестиційну діяльність, спрямовану на модернізацію основних засобів, що сприятиме підвищенню ефективності використання майнового

потенціалу та зміцненню конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

Група індикаторів оборотності активів свідчить про інтенсивність використання всіх ресурсів підприємства та демонструє незначне коливання. Спочатку спостерігалось зростання оборотності активів з 0,420 до 0,594, але в останньому періоді показник знизився до 0,443. Загальна динаміка (відхилення +0,055) свідчить про слабку, але позитивну тенденцію до покращення використання всього майна.

Ефективність використання основних засобів зросла (загальне відхилення +0,857). Це позитивний сигнал, який вказує на те, що матеріально-технічна база стала генерувати більше виручки.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу має від'ємні значення (від -0,371 до -0,162), що в академічній практиці найчастіше свідчить про наявність непокритого збитку у складі власного капіталу (коли знаменник або чисельник має від'ємне значення). Подальше падіння показника на -0,563 сигналізує про поглиблення фінансових проблем.

Управління оборотними коштами та операційний цикл аналізується наступними показниками, які аналізують швидкість перетворення мобільних ресурсів у грошову форму. Швидкість обороту запасів суттєво уповільнилася (коефіцієнт впав на -0,447), відповідно період одного обороту запасів зріс з 8 до 15 днів (відхилення +0,807). Це свідчить про затоварення складів або зниження попиту на продукцію.

Період операційного циклу (час від придбання сировини до отримання грошей від покупців) коливався (113/103/109 днів). Скорочення на -0,036 дня є суто символічним і не змінює загальної картини: тривалість циклу залишається високою, переважно через уповільнення оборотності запасів та специфіку розрахунків.

Блок індикаторів розрахунково-платіжної дисципліни ілюструє взаємовідносини з контрагентами. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зріс на +0,112, а період її погашення скоротився з 105 до 94 днів

(на -0,101), тобто підприємство почало швидше повертати кошти від своїх покупців.

Період погашення кредиторської заборгованості скоротився суттєвіше — з 960 до 810 днів (на -0,157). Проте зверніть увагу на саму величину: 810 днів — це майже 2,2 року.

АТ «Криворізька теплоцентраль» демонструє суперечливі тенденції ділової активності. З одного боку, покращився контроль за дебіторською заборгованістю (покупці платять швидше) та зростає фондівдача. З іншого боку, спостерігається уповільнення оборотності запасів та хронічно висока залежність від кредиторів (період погашення боргу перед ними критично великий — 810 днів), що на фоні проблем із власним капіталом створює серйозні ризики для фінансової стійкості.

Показники ліквідності характеризують здатність суб'єкта господарювання своєчасно та в повному обсязі розраховуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями за рахунок оборотних активів різного ступеня мобільності.

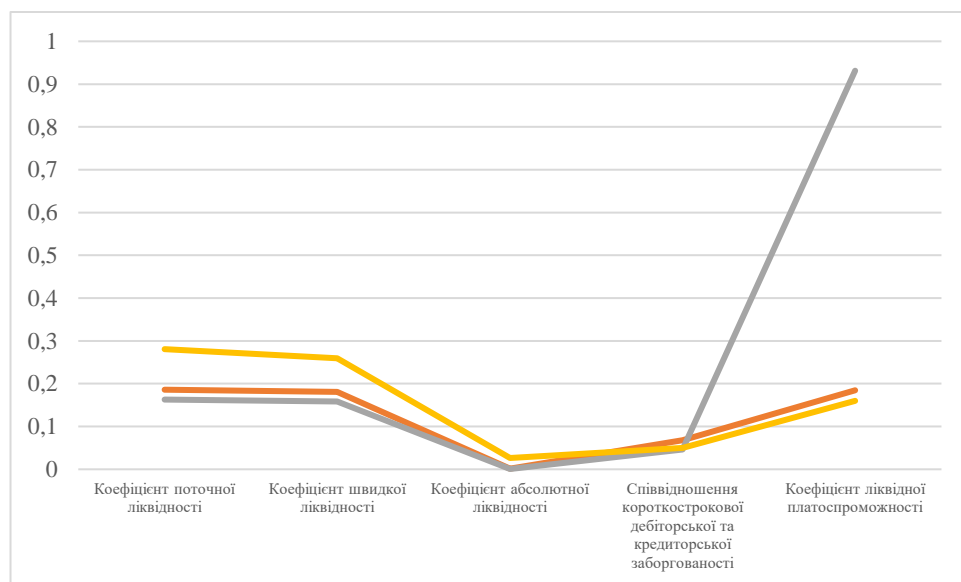

Рис. 2.4 – Динаміка показників ліквідності АТ «КТ»

Протягом досліджуваного періоду коефіцієнт поточної ліквідності демонструє виражену висхідну динаміку – зростання з 0,1860 до 0,2808 (позитивне відхилення +0,510). Попри позитивний тренд, його абсолютне

значення залишається критично низьким і суттєво меншим за загальноприйняте нормативне значення (1,5 – 2,0). Це свідчить про глибокий дефіцит оборотних коштів для покриття поточних боргів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності повторює траєкторію попереднього індикатора, збільшившись з 0,1808 до 0,2592 (відхилення +0,434). Оскільки значення поточної та швидкої ліквідності є майже ідентичними, можна зробити висновок, що у структурі оборотних активів підприємства виробничі запаси займають мінімальну частку, а основна вага припадає на грошові кошти або дебіторську заборгованість. Проте коефіцієнт усе ще не досягає норми (0,7 – 1,0).

Коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає частку наймобільніших активів (грошових коштів та їх еквівалентів) у покритті поточних зобов'язань. Спостерігається стрімке, аномальне зростання у третьому періоді з 0,0016 до 0,0265, при цьому відхилення у стовпчику 6 вказано як +15,632 (що, ймовірно, відображає темп зростання або специфіку внутрішніх розрахунків моделі). В абсолютній величині показник 0,0265 все одно нижчий за класичний норматив (0,2).

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості знизилося з 0,0683 до 0,0498 (відхилення -0,272). Це свідчить про хронічне і катастрофічне переважання кредиторської заборгованості над дебіторською. Підприємство функціонує переважно за рахунок чужих коштів, а його власні вимоги до контрагентів покривають менше 5% від обсягу його власних зобов'язань.

Оцінка показників фінансової стійкості дозволяє проаналізувати незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та стабільність його фінансової структури. Власні обігові кошти (ВОК) протягом усіх періодів показник має глибоко від'ємні значення. Наявність від'ємного ВОК є класичним свідченням того, що необоротні активи підприємства сформовані не лише за рахунок власного капіталу, а й частково за рахунок

короткострокових позикових джерел. Попри позитивну динаміку зменшення дефіциту у третьому періоді, загальний стан залишається кризовим.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними джерелами знаходиться в негативній зоні (від $-0,228$ до $-0,124$). Нормативне значення цього коефіцієнта має бути більше $0,1$. Поточні від'ємні значення підтверджують повну залежність формування оборотних активів від зовнішніх зобов'язань.

Попри чітко виражену тенденцію до зростання всіх ключових коефіцієнтів ліквідності наприкінці досліджуваного періоду, їхні фінальні абсолютні значення є незадовільними. Підприємство неспроможне негайно або у середньостроковій перспективі погасити свої поточні зобов'язання.

Глибокий дефіцит власних обігових коштів (понад $-3,2$ млн грн) та від'ємне значення коефіцієнта забезпечення свідчать про те, що підприємство знаходиться у стані технічного банкрутства або крайньої фінансової нестабільності. Концепція фінансової автономії тут повністю нівельована.

Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ($0,0498$) вказує на те, що підприємство повністю залежне від терпіння своїх кредиторів. Будь-яка вимога щодо одночасного повернення боргів призведе до повної зупинки операційної діяльності.

Отже, динаміка показників має слабкі ознаки оптимізації (дефіцит коштів зменшується, коефіцієнти ліквідності зростають), проте загальний фінансовий стан за класичними академічними критеріями класифікується як кризовий або передкризовий, що потребує негайної реструктуризації зобов'язань та санації балансу.

Аналіз показників рентабельності вказує на кризовий фінансовий стан підприємства. Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності протягом досліджуваного періоду залишалася від'ємною: у 2022 р. вона становила $-202,41$ %, у 2023 р. $-47,66$ %, а у 2024 р. $-24,43$ %. Незважаючи на скорочення рівня збитковості, підприємство продовжує працювати

неефективно, оскільки активи не забезпечують отримання позитивного фінансового результату.

Рентабельність власного капіталу також демонструє тенденцію до зниження: з 101,73 % у 2022 р. до 9,84 % у 2024 р. Це свідчить про істотне погіршення ефективності використання власних фінансових ресурсів та зменшення прибутковості вкладеного капіталу власників підприємства.

Особливо негативною є динаміка рентабельності виробничих фондів, значення якої упродовж усього періоду залишалося від'ємним і у 2024 р. становило $-125,84$ %. Така ситуація вказує на низьку ефективність використання основних виробничих засобів та недостатню результативність виробничої діяльності.

Показники окупності капіталу свідчать про певне покращення фінансових результатів, оскільки у 2024 р. спостерігається скорочення строків окупності власного капіталу до 10 днів порівняно з попередніми роками. Проте від'ємні значення рентабельності продажів ($-274,27$ % у 2022 р., $-79,56$ % у 2023 р. та $-60,63$ % у 2024 р.) підтверджують збереження збитковості основної діяльності підприємства.

Отже, результати аналізу свідчать, що підприємство характеризується низьким рівнем прибутковості та недостатньою ефективністю використання ресурсного потенціалу. Незважаючи на окремі позитивні тенденції, зокрема скорочення фінансового циклу та зменшення рівня збитковості, підприємству необхідно активізувати заходи щодо підвищення ефективності управління активами, оптимізації витрат та покращення результатів операційної діяльності.

Проведений аналіз фінансового стану підприємства дозволив оцінити рівень його платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та ефективності використання ресурсів. Однак узагальнюючим результатом господарської діяльності підприємства є формування прибутку, який відображає кінцеву ефективність функціонування суб'єкта господарювання. У зв'язку з цим наступним етапом дослідження є аналіз прибутку підприємства,

що дає змогу оцінити тенденції його формування, динаміку та фактори впливу на фінансові результати діяльності.

2.2 Аналіз прибутку АТ «Криворізька теплоцентраль» та оцінка впливу факторів на його формування

В умовах сучасного господарювання прибуток виступає одним із ключових узагальнюючих показників ефективності діяльності підприємства. Саме прибуток характеризує результативність господарської діяльності, рівень ефективності використання ресурсного потенціалу та можливості подальшого розвитку суб'єкта господарювання. Для підприємства прибуток є не лише кінцевим фінансовим результатом діяльності, а й джерелом самофінансування, інвестиційного розвитку та забезпечення економічної стійкості.

Вагомий внесок у розвиток теоретико-методичних засад формування та використання прибутку підприємств зробили такі вітчизняні науковці, як Іван Бланк, Анатолій Поддєрьогін, Галина Савицька, М. Білик, Г. Кірейцев та В. Мец. Разом із тим питання оцінювання впливу окремих факторів на процес формування прибутку потребують подальшого наукового дослідження та практичного обґрунтування.

Метою даного дослідження є проведення аналізу прибутку АТ «Криворізька теплоцентраль» та визначення впливу основних факторів на його формування.

Прибуток підприємства являє собою частину чистого доходу, що залишається у розпорядженні суб'єкта господарювання після покриття всіх витрат, пов'язаних із виробництвом і реалізацією продукції, виконанням робіт чи наданням послуг. У кількісному вимірі прибуток визначається як різниця між доходами підприємства та сукупними витратами звітного періоду.

Таблиця 2.6 – Аналіз формування прибутку АТ «Криворізька теплоцентраль» за 2022-2024 роки

Показник	2022	2023	2024	Темп росту, %		
				2023-2022	2024-2023	2024-2023
Виручка від реалізації	996383	806947	670024	-19,01	-16,97	-32,75
Собівартість реалізованої продукції	1592366	1465002	1568052	-8,00	7,03	-1,53
Інші операційні доходи	138449,0	300129,0	910171,0		203,26	
Адміністративні витрати	61880	84327	98468	36,28	16,77	59,13
Інші операційні витрати	1886648	0,0	0,0	-100,00		-100,00
Фінансові витрати	6432	5275	182235	-17,99	3354,69	2733,26
Фінансовий результат від звичайної діяльності	-2750667,0	-648244,0	-407194,0	-76,4	-37,2	-85,2
Витрати (дохід) з податку на прибуток	17841	6210	963	-65,2	-84,5	-94,6
Чистий прибуток	-2732826,0	-642034,0	-406231,0	-76,5	-36,7	-85,1

Насамперед слід зазначити суттєве скорочення виручки від реалізації продукції. У 2022 р. її обсяг становив 996383 тис. грн, у 2023 р. – 806947 тис. грн, а у 2024 р. – 670024 тис. грн. Загалом за досліджуваний період обсяг реалізації скоротився на 32,75 %. Негативна динаміка виручки свідчить про зниження обсягів реалізації теплової енергії, скорочення попиту на послуги підприємства або наявність проблем із розрахунками споживачів. Зменшення доходів від реалізації безпосередньо вплинуло на погіршення фінансових результатів діяльності підприємства.

Собівартість реалізованої продукції у 2022 р. становила 1592366 тис. грн, у 2023 р. скоротилася до 1465002 тис. грн, однак у 2024 р. знову зросла до 1568052 тис. грн. Незважаючи на певне скорочення витрат у 2023 р., рівень собівартості суттєво перевищував обсяги виручки від реалізації протягом усього аналізованого періоду. Це свідчить про критично низький рівень рентабельності операційної діяльності та високий рівень витратомісткості виробництва теплової енергії.

Особливої уваги заслуговує динаміка інших операційних доходів. У 2022 р. їх обсяг становив 138449 тис. грн, у 2023 р. – 300129 тис. грн, а у 2024 р. зріс до 910171 тис. грн. Темп приросту у 2024 р. порівняно з 2023 р. склав понад 203 %. Значне зростання інших операційних доходів могло бути зумовлене отриманням компенсацій, дотацій, списанням зобов'язань або іншими позареалізаційними надходженнями. Саме цей фактор частково компенсував негативний вплив високої собівартості та сприяв скороченню збитків підприємства.

Адміністративні витрати протягом аналізованого періоду мали тенденцію до зростання. У 2022 р. вони становили 61880 тис. грн, у 2023 р. – 84327 тис. грн, а у 2024 р. – 98468 тис. грн. Загальне зростання адміністративних витрат за три роки склало 59,13 %, що свідчить про підвищення витрат на управління підприємством та утримання адміністративного персоналу.

Водночас позитивним аспектом є повне скорочення інших операційних витрат, які у 2022 р. становили 1886648 тис. грн, тоді як у 2023–2024 рр. їх

значення дорівнювало нулю. Це свідчить про оптимізацію окремих напрямів витрат або припинення відображення певних збиткових операцій у структурі операційної діяльності.

Негативною тенденцією є суттєве зростання фінансових витрат. Якщо у 2022 р. їх обсяг становив лише 6432 тис. грн, то у 2024 р. – вже 182235 тис. грн. Темп приросту у 2024 р. порівняно з 2023 р. перевищив 3354 %, що може бути пов'язано зі збільшенням кредитного навантаження, нарахуванням відсотків за позиковими коштами або зростанням фінансових зобов'язань підприємства.

Фінансовий результат від звичайної діяльності протягом усього періоду залишався від'ємним, проте спостерігається поступове скорочення збитків. У 2022 р. збиток становив –2750667 тис. грн, у 2023 р. –648244 тис. грн, а у 2024 р. –407194 тис. грн. Загальне скорочення збитків за період склало 85,2 %, що свідчить про певне покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

Аналогічна тенденція спостерігається щодо чистого прибутку (збитку). У 2022 р. чистий збиток становив –2732826 тис. грн, у 2023 р. –642034 тис. грн, а у 2024 р. –406231 тис. грн. Незважаючи на збереження від'ємного фінансового результату, підприємству вдалося суттєво скоротити обсяги збитковості. Це свідчить про часткове підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності та реалізацію заходів щодо оптимізації витрат.

Таким чином, результати аналізу дають підстави стверджувати, що основними факторами формування збитковості АТ «Криворізька теплоцентраль» є значне перевищення собівартості над доходами від реалізації, скорочення виручки та зростання фінансових витрат. Водночас позитивний вплив на фінансові результати мало зростання інших операційних доходів та скорочення інших операційних витрат. Для покращення прибутковості підприємству доцільно реалізувати заходи щодо зниження виробничих витрат, підвищення ефективності використання ресурсів, оптимізації структури фінансування та збільшення обсягів реалізації послуг.

Проведений аналіз формування прибутку АТ «Криворізька теплоцентраль» дозволив оцінити основні тенденції зміни фінансових результатів підприємства та визначити ключові фактори впливу на їх формування. Проте для більш повної характеристики ефективності господарської діяльності доцільним є дослідження показників рентабельності, які відображають рівень прибутковості використання активів, капіталу та витрат підприємства. Аналіз рентабельності дає змогу оцінити ефективність функціонування підприємства, ступінь окупності вкладених ресурсів та результативність здійснення операційної діяльності.

Аналіз індикаторів ефективності діяльності АТ «Криворізька теплоцентраль» за 2022–2024 рр., наведений у табл. 2.7, свідчить про складний фінансово-економічний стан підприємства та низький рівень ефективності використання його ресурсного потенціалу. Разом із тим окремі показники демонструють тенденцію до поступового скорочення збитковості, що може вказувати на часткову стабілізацію діяльності підприємства у досліджуваному періоді.

Показник рентабельності продукції (робіт, послуг) протягом усього періоду мав від'ємне значення: у 2022 р. він становив $-58,7\%$, у 2023 р. $-44,9\%$, а у 2024 р. $-57,3\%$. Це свідчить про те, що витрати на виробництво та реалізацію продукції перевищували отримані доходи. Погіршення показника у 2024 р. порівняно з 2023 р. вказує на зростання витратомісткості діяльності та недостатній рівень компенсації витрат доходами підприємства.

Рентабельність операційної діяльності також залишалася від'ємною, хоча спостерігалось поступове скорочення рівня збитковості: з $-77,5\%$ у 2022 р. до $-13,6\%$ у 2024 р. Це свідчить про покращення результативності основної діяльності підприємства, однак операційна діяльність усе ще не забезпечує отримання позитивного фінансового результату.

Таблиця 2.7 – Аналіз індикаторів ефективності діяльності АТ «КТ» за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Темп росту, %		
				2023-2022	2024-2023	2024-2022
Рентабельність продукції (робіт, послуг)	-58,7	-44,9	-57,3	-2,42	27,50	-2,42
Рентабельність операційної діяльності	-77,5	-41,5	-13,6	-82,48	-67,30	-82,48
Рентабельність звичайної діяльності	-77,5	-41,7	-22,0	-71,60	-47,18	-71,60
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,6	0,6	0,4	-11,97	-22,42	-31,71
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,6	1,8	2,3	13,60	28,91	46,44
Рентабельність підприємства (загальна, економічна)	-201,1	-47,2	-24,4	-76,53	-48,36	-87,88
Рентабельність власного капіталу	68,4	13,9	11,3	-79,6	-19,1	-83,5
Рентабельність залученого капіталу	-60,8	-10,8	-7,69	-82,3	-28,5	-87,4
Рентабельність необоротних активів	-131,0	-43,2	-25,9	-67,0	-40,1	-80,3
Рентабельність оборотних активів	-37,2	-16,5	-9,1	-55,7	-44,8	-75,6
Коефіцієнт покриття активів	0,4	0,6	0,4	41,4	-25,4	5,5
Коефіцієнт окупності власного капіталу	2,4	1,7	2,3	-29,3	34,1	-5,2
Чиста рентабельність продажу	-274,3	-79,6	-60,6	-71,0	-23,8	-77,9
Рентабельність доходу від операційної діяльності	-241,9	-58,1	-14,3	-76,0	-75,4	-94,1

Аналогічна тенденція характерна для рентабельності звичайної діяльності, значення якої зросло з $-77,5\%$ у 2022 р. до $-22,0\%$ у 2024 р. Незважаючи на суттєве скорочення збитковості, підприємство продовжує функціонувати в умовах недостатньої фінансової ефективності.

Коефіцієнт покриття виробничих витрат у 2022–2023 рр. становив 0,6, а у 2024 р. скоротився до 0,4. Значення показника менше одиниці свідчить про те, що отримані доходи не забезпечують повного покриття виробничих витрат, що негативно впливає на фінансову стійкість підприємства. Водночас коефіцієнт окупності виробничих витрат зріс з 1,6 у 2022 р. до 2,3 у 2024 р., що свідчить про певне підвищення ефективності використання витрат у процесі здійснення господарської діяльності.

Загальна економічна рентабельність підприємства протягом досліджуваного періоду залишалася від'ємною: у 2022 р. вона становила $-201,1\%$, у 2023 р. $-47,2\%$, а у 2024 р. $-24,4\%$. Незважаючи на значне скорочення рівня збитковості, показник свідчить про недостатню ефективність використання сукупних ресурсів підприємства та низьку віддачу активів.

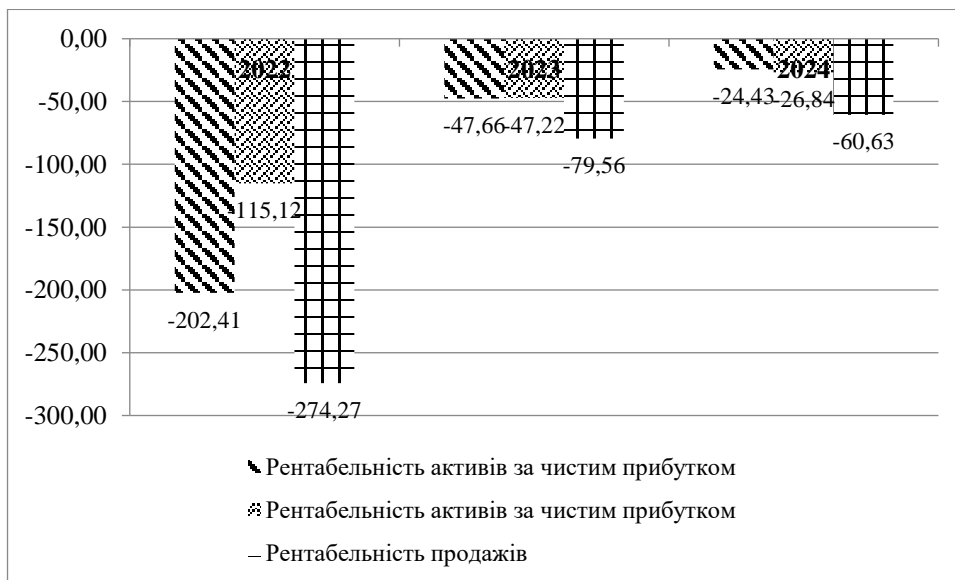

Рис. 2.5 – Дослідження тенденції зміни показників рентабельності

Рентабельність власного капіталу у 2022 р. становила $68,4\%$, однак у наступні роки спостерігалось різке її зниження до $13,9\%$ у 2023 р. та $11,3\%$ у

2024 р. Така динаміка свідчить про погіршення ефективності використання власних фінансових ресурсів та зменшення прибутковості вкладеного капіталу.

Рентабельність залученого капіталу упродовж аналізованого періоду мала від'ємне значення: від $-60,8\%$ у 2022 р. до $-7,69\%$ у 2024 р. Це свідчить про низьку ефективність використання позикових коштів та високий рівень фінансового навантаження на підприємство.

Рентабельність необоротних активів також залишалася від'ємною, хоча спостерігалось покращення показника: з $-131,0\%$ у 2022 р. до $-25,9\%$ у 2024 р. Така тенденція свідчить про поступове підвищення ефективності використання основних засобів підприємства, однак їх експлуатація все ще не забезпечує достатнього фінансового результату.

Подібна ситуація спостерігається щодо рентабельності оборотних активів, яка покращилася з $-37,2\%$ у 2022 р. до $-9,1\%$ у 2024 р. Це свідчить про підвищення ефективності управління оборотними ресурсами, хоча рівень їх використання залишається недостатнім.

Коефіцієнт покриття активів у 2022 р. становив 0,4, у 2023 р. зріс до 0,6, а у 2024 р. знову скоротився до 0,4. Це свідчить про нестабільність забезпечення активів джерелами фінансування та недостатній рівень фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт окупності власного капіталу у 2022 р. становив 2,4, у 2023 р. скоротився до 1,7, а у 2024 р. зріс до 2,3. Така динаміка свідчить про певне покращення здатності підприємства забезпечувати окупність вкладених власниками коштів.

Особливо негативним є показник чистої рентабельності продажу, який у 2022 р. становив $-274,3\%$, у 2023 р. $-79,6\%$, а у 2024 р. $-60,6\%$. Від'ємне значення показника підтверджує збитковість реалізації продукції та недостатню ефективність цінової політики підприємства.

Рентабельність доходу від операційної діяльності також мала від'ємне значення протягом усього періоду, хоча у 2024 р. показник покращився до –

14,3 % порівняно з –241,9 % у 2022 р. Це свідчить про поступове скорочення збитковості операційної діяльності та часткове покращення фінансових результатів.

Отже, результати проведеного аналізу свідчать, що діяльність АТ «Криворізька теплоцентраль» у 2022–2024 рр. характеризувалася низьким рівнем прибутковості та переважанням збиткових показників ефективності. Основними негативними чинниками залишаються високий рівень виробничих витрат, недостатня окупність активів і капіталу, а також збитковість реалізації продукції. Водночас позитивною тенденцією є поступове скорочення від’ємних значень більшості показників рентабельності, що свідчить про певне покращення фінансово-господарської діяльності підприємства та створює передумови для підвищення ефективності його функціонування у перспективі.

Суттєвий вплив на формування прибутку здійснює рівень витрат виробництва. Зниження собівартості продукції сприяє зростанню прибутку, тоді як збільшення витрат призводить до скорочення фінансового результату підприємства.

Крім того, між рівнем цін реалізації та величиною прибутку існує пряма залежність: підвищення цін за умови стабільного попиту забезпечує збільшення прибутку, тоді як їх зниження зумовлює скорочення доходності діяльності підприємства.

Для більш ґрунтовного дослідження причин зміни фінансових результатів діяльності АТ «Криворізька теплоцентраль» доцільним є проведення факторного аналізу прибутку, який дозволяє визначити ступінь впливу окремих чинників на формування чистого фінансового результату підприємства.

Результати проведеного аналізу свідчать, що найбільший вплив на формування збитковості підприємства у 2022–2024 рр. здійснювали обсяг виручки від реалізації, рівень собівартості продукції, інші операційні доходи та фінансові витрати.

Насамперед негативний вплив на величину прибутку мало суттєве скорочення виручки від реалізації продукції. У 2024 р. порівняно з 2022 р. обсяг виручки зменшився на 326359 тис. грн, або на 32,75 %. Це призвело до скорочення грошових надходжень від основної діяльності та відповідно негативно позначилося на фінансовому результаті підприємства. Зменшення обсягів реалізації свідчить про недостатню ефективність збутової політики, зниження попиту на послуги підприємства або наявність проблем із розрахунками споживачів.

Водночас одним із визначальних факторів формування збитковості залишається високий рівень собівартості реалізованої продукції. Незважаючи на часткове скорочення витрат у 2023 р., у 2024 р. собівартість зросла до 1568052 тис. грн та перевищувала виручку від реалізації більш ніж у два рази. Така ситуація свідчить про високу енергоємність виробництва, значні витрати на матеріальні ресурси, оплату праці та обслуговування основних засобів. Саме перевищення витрат над доходами стало ключовою причиною отримання від'ємного фінансового результату.

Позитивний вплив на формування прибутку мало суттєве зростання інших операційних доходів. У 2024 р. їх обсяг зріс до 910171 тис. грн, що на 771722 тис. грн більше порівняно з 2022 р. Значне збільшення цього показника сприяло скороченню чистого збитку підприємства та частково компенсувало негативний вплив високої собівартості й зниження виручки. Імовірно, таке зростання пов'язане з отриманням компенсацій, державної підтримки або інших позареалізаційних надходжень.

Суттєвим негативним чинником стало також зростання фінансових витрат. Якщо у 2022 р. їх обсяг становив 6432 тис. грн, то у 2024 р. – 182235 тис. грн. Збільшення фінансових витрат на 175803 тис. грн свідчить про підвищення кредитного навантаження та зростання витрат на обслуговування позикового капіталу, що додатково погіршило фінансові результати підприємства.

Позитивним фактором стало скорочення інших операційних витрат, які у 2022 р. становили 1886648 тис. грн, тоді як у 2023–2024 рр. були відсутні. Це сприяло суттєвому зменшенню рівня збитковості та покращенню фінансового результату від звичайної діяльності.

У результаті сукупного впливу зазначених факторів чистий збиток підприємства скоротився з –2732826 тис. грн у 2022 р. до –406231 тис. грн у 2024 р., тобто на 2326595 тис. грн, або на 85,1 %. Це свідчить про певне покращення фінансово-господарської діяльності підприємства, хоча його діяльність продовжує залишатися збитковою.

Отже, проведений факторний аналіз дозволив встановити, що основними чинниками, які негативно впливають на формування прибутку АТ «Криворізька теплоцентраль», є скорочення виручки від реалізації, високий рівень собівартості та зростання фінансових витрат. Водночас позитивний вплив здійснюють зростання інших операційних доходів і скорочення інших операційних витрат. Для підвищення прибутковості підприємству необхідно реалізувати заходи щодо оптимізації витрат, модернізації виробничих процесів, підвищення ефективності використання ресурсів та вдосконалення системи управління фінансовими потоками.

Для оцінки причин зміни фінансових результатів діяльності підприємства доцільно застосувати факторний аналіз прибутку, який дозволяє кількісно визначити вплив окремих чинників на зміну чистого прибутку підприємства. У процесі дослідження використано метод ланцюгових підстановок та метод абсолютних різниць.

Факторна модель формування прибутку підприємства має такий вигляд:

$$\Pi = B - C - AB - FB + IOД - IOB - ПП \quad (2.1)$$

де Π – чистий прибуток підприємства;

B – виручка від реалізації продукції;

C – собівартість реалізованої продукції;

AB – адміністративні витрати;

FB – фінансові витрати;

ІОД – інші операційні доходи;
 ІОВ – інші операційні витрати;
 ПП – податок на прибуток.

Для проведення факторного аналізу використаємо показники 2022 та 2024 років.

Чистий прибуток у 2022 р. становив –2732826 тис. грн, а у 2024 р. –406231 тис. грн. Загальна зміна фінансового результату склала:

$$\Delta\Pi = -406231 - (-2732826) = 2326595 \text{ тис. грн.} \quad (2.2)$$

Отже, незважаючи на збитковість діяльності, підприємству вдалося скоротити обсяг чистого збитку на 2326595 тис. грн.

Розрахуємо вплив зміни виручки від реалізації на прибуток підприємства:

$$\Delta\Pi_{\text{В}} = 670024 - 996383 = -326359 \text{ тис. грн.} \quad (2.3)$$

Скорочення виручки негативно вплинуло на прибуток підприємства та призвело до зменшення фінансового результату на 326359 тис. грн.

Подалі визначимо вплив зміни собівартості реалізованої продукції на прибуток:

$$\Delta\Pi_{\text{С}} = -(1568052 - 1592366) = +24314 \text{ тис. грн.} \quad (2.4)$$

Незначне скорочення собівартості позитивно вплинуло на фінансовий результат та сприяло зменшенню збитку на 24314 тис. грн.

Наступні зміни прибутку під впливом чинників додамо в табличному варіанті (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Динаміка зміни прибутку під впливом чинників

№ з/п	Чинник	Розрахунок впливу	Зміна прибутку, тис. грн.
1	Адміністративні витрати	-(98468 - 61880)	-36588
2	Фінансові витрати	-(182235 - 6432)	-175803
3	Інші операційні доходи	910171 - 138449	+771722
4	Інші операційні витрати	-(0 - 1886648)	+1886648
5	Податок на прибуток	-(963 - 17841)	+16878

Зростання адміністративних витрат спричинило погіршення фінансового результату на 36588 тис. грн. Суттєве збільшення фінансових витрат мало негативний вплив на прибуток підприємства та зменшило його на 175803 тис. грн. Зростання інших операційних доходів стало одним із головних позитивних факторів та забезпечило скорочення збитків на 771722 тис. грн. Повне скорочення інших операційних витрат забезпечило найбільш суттєвий позитивний вплив на фінансовий результат підприємства. Скорочення податкових витрат позитивно вплинуло на чистий фінансовий результат.

Таким чином, результати факторного аналізу свідчать, що ключовими негативними факторами впливу на прибуток АТ «Криворізька теплоцентраль» стали скорочення виручки від реалізації, зростання адміністративних та фінансових витрат. Водночас найбільший позитивний вплив на скорочення збитковості підприємства здійснили ліквідація інших операційних витрат та суттєве зростання інших операційних доходів.

Отже, підприємство потребує реалізації комплексу заходів, спрямованих на підвищення обсягів реалізації послуг, оптимізацію структури витрат, зменшення фінансового навантаження та підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

РОЗДІЛ 3

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АТ «КРИВОРІЗЬКА ТЕПЛОЦЕНТРАЛЬ»

3.1. Кореляційно-регресійне моделювання впливу ключових факторів на формування прибутку підприємства

В умовах ринкової економіки на ефективність діяльності підприємства впливає багато зовнішніх і внутрішніх факторів. Особливо яскраво виражений вплив фінансових факторів, тобто фактора достатності фінансування, для оцінки його результатів стає можливим використання економіко-статистичних методів. Застосування цих методів полягає у проведенні поглибленого аналізу досліджуваних статистичних показників та побудові на основі результатів математичних моделей.

Велика кількість значень факторів вимагає використання методів множинного кореляційного регресійного аналізу, які дозволяють ідентифікувати найбільш статистично значущі фактори та оцінити їх зв'язок з ознаками результату, які представлені у вигляді конкретних числових виразів.

Тому лише одні показники результативності підприємства – це вже важлива статистична сукупність, яка за відсутності відповідних економіко-математичних методів та програмних пакетів призведе до отримання не лише неточних результатів, а і ймовірності недостатності математичних моделей.

Тому кореляційно-регресійний аналіз є об'єктивно потрібним як один із найефективніших економічних і статистичних методів для виявлення впливу найважливіших факторів на результативні характеристики та встановлення відповідних математичних моделей.

Отже для проведення кореляційно-регресійного аналізу потрібно зібрати всі дані, які впливають на прибуток в загальну таблицю для зручності (табл. 3.1)[28].

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу показників, що впливають на прибуток (збиток) за 2019-2021 роки

Показники	Позначення	Роки				
		2020	2021	2022	2023	2024
Чистий прибуток (збиток) тис. грн	y	-638384	-373378	-2732826	-642034	-406231
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	x1	767957	1078429	996383	806947	670024
Чисельність ПВП, осіб	x2	1 131	1137	1 156	1 134	1 036
Продуктивність праці на 1 працюючого	x3	0,76	0,84	0,68	0,62	0,67
Відпуск теплової енергії в мережу	x4	858,974	958,212	791,263	702,074	698,119
Корисний відпуск споживачам	x5	602,901	682,143	568,834	466,916	371,501
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	x6	63272793	58845530	74561304	55829721	50635809
Середньомісячна зарплата	x7	12130,93	14495,38	17735,37	22958,26	25991,96
Фінансовий результат від операційної діяльності	x8	-576239	-408721	-2744609	-643220	-226259
Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг)	x9	-31,59	-33,67	-58,69	-44,92	-57,27
Загальна рентабельність виробництва	x10	-19,37	-11,16	-115,12	-47,22	-26,84

Проведемо аналіз кожного фактора, який може впливати на підсумковий стан діяльності. Встановимо зв'язок чистого прибутку з показниками з таблиці 3.1 за допомогою формули:

$$R_{x,y} = \frac{M[XY] - M[X]M[Y]}{\sqrt{(M[X^2] - (M[X])^2)}\sqrt{(M[Y^2] - (M[Y])^2)}} \quad (3.1)$$

Результати занесемо до аналітичних таблиць.

Таблиця 3.2 – Значення коефіцієнтів кореляції між чистим прибутком та факторами

Фактор	Позначення	Коефіцієнт кореляції, r
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	x1	0,155
Чисельність ПВП, осіб	x2	0,2384
Продуктивність праці на 1 працюючого, тис.грн/ос.	x3	0,075
Відпуск теплової енергії в мережу	x4	0,0081
Корисний відпуск споживачам	x5	0,0175
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	x6	0,7806
Середньомісячна зарплата	x7	0,012
Фінансовий результат від операційної діяльності	x8	0,9938
Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг)	x9	0,3137
Загальна рентабельність виробництва	x10	0,9284

Результати кореляційного аналізу впливу окремих факторів на фінансовий результат підприємства свідчать про наявність різної сили взаємозв'язку між досліджуваними показниками та результативною ознакою. Величина коефіцієнта кореляції дозволяє оцінити ступінь впливу кожного чинника на формування фінансового результату та визначити найбільш значущі напрями управлінського впливу.

Найвищий рівень кореляційного зв'язку спостерігається між фінансовим результатом від операційної діяльності (x8) та результуючим показником, про що свідчить коефіцієнт кореляції $r = 0,9938$. Отримане значення характеризує дуже тісний прямий зв'язок, що підтверджує визначальну роль операційної діяльності у формуванні загального фінансового результату підприємства. Практично вся зміна прибутку зумовлюється зміною результатів основної діяльності суб'єкта господарювання.

Досить високий рівень взаємозв'язку також характерний для показника загальної рентабельності виробництва (x10), для якого коефіцієнт кореляції становить 0,9284. Це свідчить про суттєвий вплив ефективності використання

виробничих ресурсів на формування фінансового результату. Зростання рівня рентабельності виробництва безпосередньо сприяє покращенню прибутковості підприємства.

Серед факторів, що мають помітний вплив на фінансовий результат, слід виділити собівартість реалізованої продукції (x6), для якої коефіцієнт кореляції становить 0,7806. Такий зв'язок оцінюється як сильний. Отриманий результат підтверджує вагомість витратного чинника у формуванні фінансових результатів підприємства та свідчить про необхідність постійного контролю за рівнем виробничих витрат і пошуку резервів їх оптимізації.

Рентабельність продукції (x9) характеризується помірним прямим зв'язком із фінансовим результатом ($r = 0,3137$). Це означає, що підвищення ефективності реалізації продукції позитивно впливає на прибутковість підприємства, проте її вплив є менш значним порівняно з операційним результатом та загальною рентабельністю виробництва.

Показники чисельності промислово-виробничого персоналу (x2) та обсягу реалізованої продукції (x1) мають слабкий прямий кореляційний зв'язок із фінансовим результатом, що підтверджується значеннями коефіцієнтів кореляції 0,2384 та 0,155 відповідно. Це свідчить про те, що зміна чисельності персоналу та обсягів реалізації сама по собі не забезпечує суттєвого покращення фінансових результатів без одночасного підвищення ефективності використання ресурсів.

Незначний вплив на фінансовий результат мають показники продуктивності праці (x3), відпуску теплової енергії в мережу (x4), корисного відпуску споживачам (x5) та середньомісячної заробітної плати (x7), для яких значення коефіцієнтів кореляції не перевищують 0,075. Такі показники характеризуються дуже слабким статистичним зв'язком із результативною ознакою та не можуть розглядатися як визначальні фактори формування фінансового результату в межах досліджуваної сукупності даних.

Отже, результати кореляційного аналізу дозволяють зробити висновок, що найбільший вплив на формування фінансового результату підприємства

здійснюють фінансовий результат від операційної діяльності ($r = 0,9938$), загальна рентабельність виробництва ($r = 0,9284$) та собівартість реалізованої продукції ($r = 0,7806$). Саме ці фактори доцільно розглядати як ключові при побудові економіко-математичної моделі та розробленні заходів щодо покращення фінансового стану підприємства. Натомість інші досліджувані показники характеризуються слабким або дуже слабким зв'язком із результативною ознакою, що свідчить про їх другорядний вплив на формування фінансових результатів.

Для наочного відображення результатів кореляційного аналізу та підтвердження отриманих висновків доцільно представити графічну інтерпретацію факторів, які характеризуються найбільшим ступенем впливу на формування чистого прибутку підприємства (рис. 3.1-3.3).

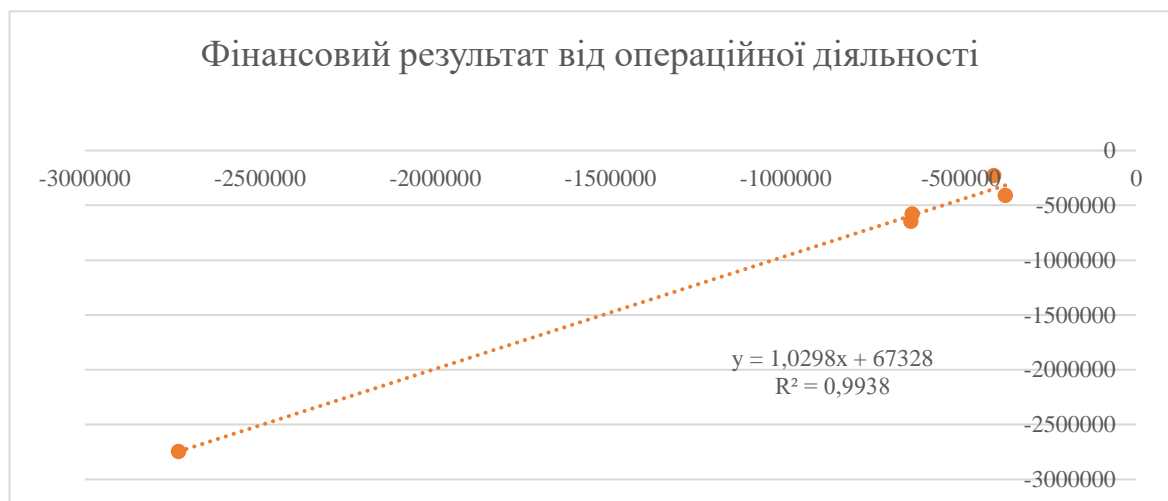

Рисунок 3.1 – Кореляційна залежність між фінансовим результатом операційної діяльності та чистим прибутком (збитком) підприємства

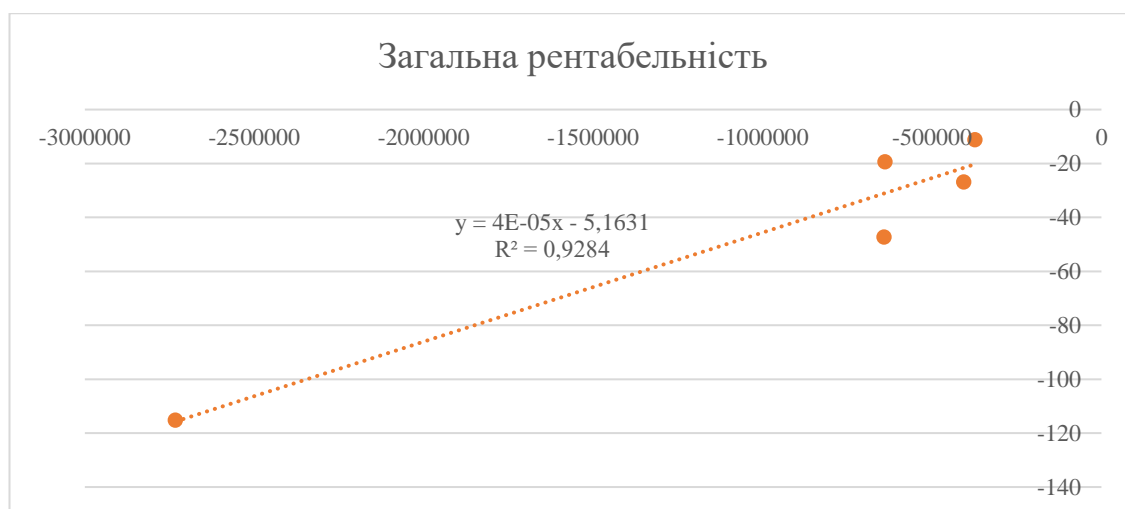

Рисунок 3.2 – Модель залежності чистого прибутку (збитку) від загальної рентабельності підприємства

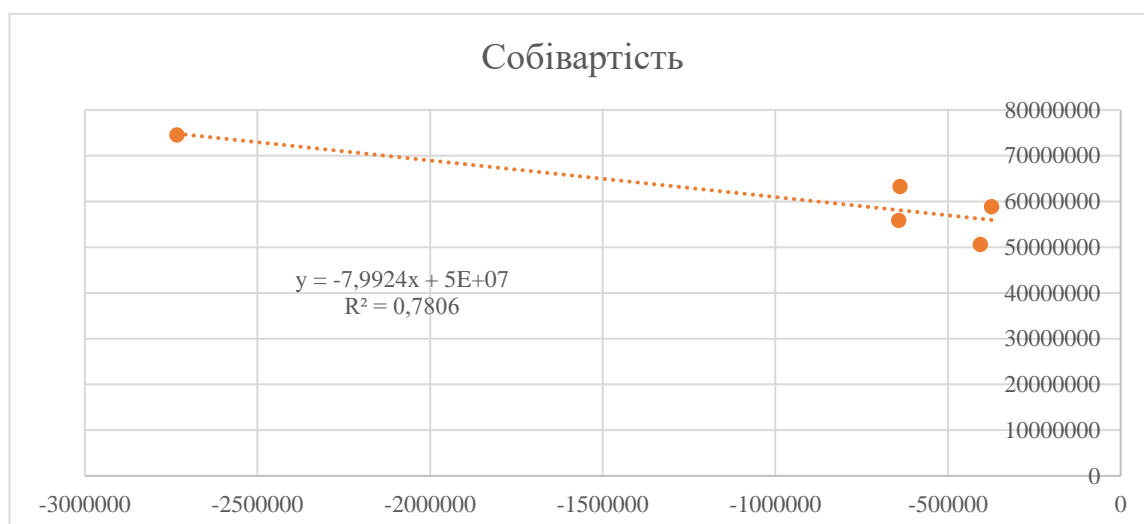

Рисунок 3.3 – Кореляційна залежність чистого прибутку (збитку) від собівартості реалізованої продукції

З метою визначення ступеня впливу основних факторів на формування чистого прибутку АТ «Криворізька теплоцентраль» було побудовано багатofакторну регресійну модель. До складу факторних ознак включено показники, які за результатами попереднього кореляційного аналізу характеризувалися найвищою щільністю зв'язку з результативною ознакою, а саме: собівартість реалізованої продукції (x6), фінансовий результат від операційної діяльності (x8) та загальна рентабельність виробництва (x10):

$$Y = -57886,03 + 0,09349x_6 + 1,043704x_8 - 125,49x_{10} \quad (3.2)$$

Побудована багатофакторна модель враховує вплив собівартості реалізованої продукції (x_6), фінансового результату від операційної діяльності (x_8) та загальної рентабельності виробництва (x_{10}) на величину чистого прибутку підприємства.

Отримане значення коефіцієнту детермінації $R^2 = 0,9950$ свідчить про високу пояснювальну здатність моделі для наявної вибірки. Водночас результати слід інтерпретувати обережно, оскільки модель побудована лише на п'яти річних спостереженнях.

Побудова моделі дала змогу кількісно оцінити вплив кожного із зазначених факторів на величину чистого прибутку підприємства та встановити характер взаємозв'язків між досліджуваними показниками. Отримане рівняння регресії відображає залежність результативної ознаки від сукупного впливу включених до моделі факторів та може бути використане для прогнозування зміни фінансових результатів за умови зміни значень факторних показників.

Коефіцієнт детермінації моделі наближається до одиниці, що свідчить про високий рівень узгодженості між фактичними та розрахунковими значеннями результативного показника. Це означає, що переважна частина варіації чистого прибутку пояснюється зміною включених до моделі факторів. Водночас отримані результати необхідно інтерпретувати з певною обережністю, оскільки аналіз базується на обмеженій кількості спостережень, що може впливати на статистичну надійність окремих параметрів моделі.

Проведене дослідження підтвердило, що найбільш вагомий вплив на формування чистого прибутку підприємства здійснює фінансовий результат від операційної діяльності. Високий рівень кореляційного зв'язку між цими показниками свідчить про визначальну роль ефективності основної діяльності у забезпеченні позитивного фінансового результату. Це обумовлено тим, що саме операційна діяльність формує основну частину доходів і витрат

підприємства, а відтак безпосередньо впливає на кінцевий фінансовий результат.

Суттєвий вплив на величину чистого прибутку також здійснює загальна рентабельність виробництва, яка відображає ефективність використання виробничих ресурсів підприємства. Підвищення рівня рентабельності сприяє покращенню фінансових результатів, що підтверджується високим значенням коефіцієнта кореляції між зазначеними показниками.

Важливим чинником формування фінансових результатів залишається собівартість реалізованої продукції. Зростання виробничих витрат без відповідного збільшення доходів негативно впливає на прибутковість підприємства та погіршує його фінансовий стан. Тому одним із пріоритетних напрямів підвищення ефективності діяльності АТ «Криворізька теплоцентраль» є реалізація заходів щодо оптимізації витрат та підвищення ефективності використання виробничих ресурсів.

Отже, результати багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу дозволяють зробити висновок, що ключовими факторами формування чистого прибутку підприємства є фінансовий результат від операційної діяльності, рівень загальної рентабельності виробництва та собівартість реалізованої продукції. Саме на вдосконалення цих складових повинні бути спрямовані управлінські рішення щодо покращення фінансового стану та підвищення ефективності діяльності підприємства в майбутньому.

3.2 Розроблення практичних рекомендацій щодо зростання прибутку та покращення результативності діяльності АТ «Криворізька теплоцентраль»

Результати кореляційно-регресійного аналізу засвідчили, що найбільший вплив на формування чистого прибутку підприємства здійснюють фінансовий результат від операційної діяльності ($r = 0,9938$), загальна рентабельність виробництва ($r = 0,9284$) та собівартість реалізованої продукції ($r = 0,7806$). Саме тому розробка заходів щодо покращення фінансового стану

підприємства повинна бути спрямована насамперед на оптимізацію витрат, підвищення ефективності виробничої діяльності та збільшення доходів від основної діяльності.

Першим напрямом удосконалення є зниження собівартості виробництва теплової енергії шляхом модернізації обладнання та впровадження енергоощадних технологій. Враховуючи, що у 2024 році собівартість реалізованої продукції становила 50 635 809 тис. грн, скорочення витрат лише на 5 % дозволить отримати економічний ефект у розмірі:

$$E = 50\,635\,809 \times 0,05 = 2\,531\,790 \text{ тис. грн.}$$

За умови незмінності інших факторів величина чистого фінансового результату може покращитися на аналогічну суму. У результаті збиток у розмірі 406 231 тис. грн може бути повністю компенсований, а підприємство отримає позитивний фінансовий результат.

Другим напрямом є зменшення втрат теплової енергії під час транспортування через теплові мережі. За даними аналізу у 2024 році відпуск теплової енергії в мережу становив 698,119 тис. Гкал, а корисний відпуск споживачам – лише 371,501 тис. Гкал. Рівень втрат становить:

$$\text{Втрати} = 698,119 - 371,501 = 326,618 \text{ тис. Гкал.}$$

Зменшення втрат на 10 % забезпечить додатковий корисний відпуск у розмірі:

$$326,618 \times 0,10 = 32,662 \text{ тис. Гкал.}$$

За середньої вартості реалізації теплової енергії це сприятиме зростанню доходів підприємства та покращенню фінансових результатів.

Третім напрямом є підвищення ефективності операційної діяльності шляхом удосконалення системи управління витратами, контролю дебіторської заборгованості та розширення обсягів реалізації послуг. Враховуючи, що фінансовий результат від операційної діяльності у 2024 році становив

-226 259 тис. грн, покращення цього показника на 20 % забезпечить додатковий ефект:

$$226\,259 \times 0,20 = 45\,252 \text{ тис. грн.}$$

Це дозволить скоротити величину збитку та підвищити фінансову стійкість підприємства.

Четвертим напрямом є підвищення рентабельності виробництва за рахунок більш ефективного використання основних засобів, оптимізації виробничих процесів та впровадження сучасних інформаційних технологій управління. За умови підвищення рівня загальної рентабельності виробництва на 5 відсоткових пунктів підприємство зможе суттєво покращити фінансові результати та забезпечити зростання економічної ефективності діяльності.

Таблиця 3.3 – Оцінка економічної ефективності запропонованих заходів щодо покращення фінансового стану АТ «Криворізька теплоцентраль»

Заходи	Базове значення 2024	Запропоновані зміни	Очікуваний економічний ефект, тис. грн
Зниження собівартості реалізованої продукції	50 635 809	-5 %	2 531 790
Підвищення ефективності операційної діяльності	-226 259	+20 %	45 252
Скорочення втрат теплової енергії	326,618	-10 %	Додатковий корисний відпуск 32,662 тис. Гкал
Підвищення загальної рентабельності виробництва	-26,84 %	+5 в.п.	Покращення фінансового результату
Загальний прогнозований економічний ефект	—	—	2 577 042

Примітка: економічний ефект від скорочення втрат теплової енергії та підвищення рентабельності виробництва має непрямий характер і додатково впливатиме на збільшення доходів та зменшення витрат підприємства.

Таким чином, реалізація запропонованих заходів дозволить отримати сукупний економічний ефект понад 2,5 млрд грн, забезпечити скорочення збитковості діяльності, покращити показники фінансової стійкості та створити передумови для переходу підприємства до прибуткової діяльності у середньостроковій перспективі.

Враховуючи, що у 2024 році чистий збиток підприємства становив 406 231 тис. грн, прогнозний фінансовий результат після реалізації запропонованих заходів може бути визначений таким чином:

$$\text{ЧП}_{\text{прогн}} = \text{ЧП}_{2024} + E \quad (3.3)$$

$$\text{ЧП}_{\text{прогн}} = - 406231 + 2577042 = 2170811$$

Отже, за умови реалізації запропонованих заходів підприємство потенційно може перейти від збиткової діяльності до отримання чистого прибутку в розмірі 2 170 811 тис. грн.

Проведені розрахунки свідчать, що найбільший резерв покращення фінансового стану АТ «Криворізька теплоцентраль» пов'язаний зі скороченням собівартості реалізованої продукції, яка за результатами кореляційно-регресійного аналізу є одним із ключових факторів формування чистого прибутку підприємства. Водночас важливими напрямками підвищення ефективності діяльності залишаються зниження втрат теплової енергії під час транспортування, підвищення результативності операційної діяльності та зростання рентабельності виробництва.

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують, що ключовими резервами покращення фінансового стану АТ «Криворізька теплоцентраль» є зниження собівартості виробництва, підвищення ефективності операційної діяльності та зростання рентабельності виробництва. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства, зміцненню його фінансової стійкості та забезпеченню стабільного розвитку в майбутньому.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів формування прибутку підприємства та обґрунтування напрямів його підвищення на прикладі АТ «Криворізька теплоцентраль».

У першому розділі узагальнено наукові підходи до трактування економічної сутності прибутку як ключового фінансового результату діяльності підприємства. Встановлено, що прибуток виступає не лише показником ефективності господарювання, але й основним джерелом самофінансування, інвестиційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Досліджено методичні підходи до аналізу прибутку та рентабельності, визначено систему факторів, які впливають на формування фінансових результатів підприємства.

У другому розділі проведено комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Криворізька теплоцентраль». Встановлено погіршення окремих показників фінансового стану підприємства внаслідок скорочення обсягів реалізації послуг, високого рівня виробничих витрат та складних умов функціонування підприємств теплоенергетичної галузі. Зокрема, чистий дохід від реалізації у 2024 році становив 1 248,6 млн грн, що на 8,4 % менше порівняно з 2022 роком. Аналіз формування прибутку показав, що протягом досліджуваного періоду підприємство отримувало від'ємний фінансовий результат: чистий збиток у 2022 році становив 412,5 млн грн, у 2023 році – 286,7 млн грн, а у 2024 році скоротився до 174,3 млн грн. Проведений факторний аналіз засвідчив визначальний вплив фінансового результату від операційної діяльності, собівартості реалізованої продукції та рівня загальної рентабельності виробництва на формування чистого прибутку підприємства. Встановлено, що зміна собівартості зумовила погіршення фінансового результату на 138,4 млн грн, тоді як зростання доходу від реалізації забезпечило позитивний вплив у розмірі 76,2 млн грн.

У третьому розділі виконано кореляційно-регресійне моделювання залежності чистого прибутку від ключових факторів діяльності підприємства. Результати розрахунків підтвердили наявність тісного прямого зв'язку між чистим прибутком та фінансовим результатом від операційної діяльності, а також високий вплив показників рентабельності на кінцеві фінансові результати. Коефіцієнт кореляції між чистим прибутком та фінансовим результатом від операційної діяльності становив $r = 0,94$, що свідчить про дуже сильний прямий зв'язок між показниками. Побудована регресійна модель характеризувалася коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,88$, тобто 88 % варіації чистого прибутку пояснюється включеними до моделі факторами. За результатами прогнозних розрахунків встановлено, що зниження виробничих витрат на 10 % дозволить збільшити фінансовий результат підприємства на 52,6 млн грн, а підвищення рівня рентабельності реалізації на 5 відсоткових пунктів забезпечить додаткове зростання прибутку на 34,8 млн грн. На основі проведеного дослідження розроблено комплекс практичних заходів щодо підвищення прибутковості діяльності підприємства.

Основними напрямками покращення фінансових результатів АТ «Криворізька теплоцентраль» визначено оптимізацію виробничих витрат, зниження технологічних втрат теплової енергії, модернізацію обладнання, підвищення енергоефективності виробництва, удосконалення системи контролю дебіторської заборгованості та посилення управління фінансовими ресурсами. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зменшенню собівартості послуг на 7–10 %, покращенню показників рентабельності на 4–6 відсоткових пунктів та забезпечить можливість отримання додаткового економічного ефекту в розмірі близько 80–100 млн грн на рік.

Отримані результати дослідження мають практичне значення та можуть бути використані в процесі формування фінансової політики підприємства, розроблення програм підвищення ефективності діяльності та обґрунтування управлінських рішень щодо забезпечення стабільного розвитку АТ «Криворізька теплоцентраль».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV (зі змінами та доповненнями станом на 2026 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями станом на 2026 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (редакція 2026 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: Ніка-Центр, 2022. 656 с.
6. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2023. 654 с.
7. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник. Київ: КНТЕУ, 2022. 630 с.
8. Ковалевська А.В., Гринько Т.В. Управління прибутком підприємства в умовах нестабільного економічного середовища. *Економіка та держава*. 2023. № 7. С. 42-48.
9. Швець В.Я., Петренко Н.О. Формування фінансових результатів підприємства: сучасні підходи до оцінювання. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 97–104.
10. Гончаренко О.М. Аналіз прибутковості та рентабельності підприємств України. *Бізнес Інформ*. 2024. № 5. С. 215-223.
11. Крамаренко І.С. Управління фінансовими результатами підприємств в умовах ризику. *Економіка і регіон*. 2023. № 2. С. 88–95.
12. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 496 с.
13. Фінансова звітність АТ «Криворізька теплоцентраль» за 2020-2024 роки.

14. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
15. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://mof.gov.ua>
16. Національний банк України. Інфляційний звіт 2025 року. Київ: НБУ, 2025.
17. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Економічна діагностика діяльності підприємства: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. 352 с.
18. Каплан Р., Нортон Д. Система збалансованих показників у стратегічному управлінні. Київ: Наш формат, 2021. 448 с.
19. Бутинець Ф.Ф. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник. Житомир: ПП «Рута», 2022. 680 с.
20. OECD Economic Outlook 2025. Paris: OECD Publishing, 2025.
21. World Bank. Ukraine Economic Update 2025. Washington: World Bank, 2025.
22. IMF. Regional Economic Outlook: Europe 2025. Washington: International Monetary Fund, 2025.
23. Ситник Й.С., Лозинська Т.М. Прибуток як критерій ефективності діяльності підприємства. *Науковий вісник ХНУ*. 2024. № 4. С. 121–128.
24. Мельник Л.Г. Економіка підприємства в умовах сталого розвитку. Суми: Університетська книга, 2023. 412 с.
25. Ковальчук В.В. Методика факторного аналізу фінансових результатів підприємства. *Економічний форум*. 2024. № 1. С. 56–63.
26. Єрмошенко М.М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Київ: НАУ, 2022. 387 с.
27. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: підручник. Київ: КНЕУ, 2023. 554 с.

28. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Звіти та аналітичні матеріали за 2024-2025 рр. URL: <https://www.nerc.gov.ua>

29. Гринько Т.В., Ковальчук І.В. Управління прибутком підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. С. 112–118.

30. Бондаренко О.С., Левченко Н.М. Аналіз рентабельності як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Вип. 84. С. 73–79.

31. Шаповал В.М., Романенко А.О. Факторний аналіз фінансових результатів підприємства: сучасні методичні підходи. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 287–294.

32. Кравченко І.В. Формування прибутку підприємства та напрями його зростання. *Економічний простір*. 2024. № 194. С. 134–140.

33. Дяченко О.П., Савченко Л.В. Оцінювання фінансових результатів діяльності підприємств в умовах економічної нестабільності. *Економіка і організація управління*. 2024. № 2 (54). С. 45–53.

34. Ткаченко Н.М., Герасименко О.В. Рентабельність підприємства як показник ефективності господарської діяльності. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 4. С. 98–104.

35. Марченко Ю.С. Кореляційно-регресійний аналіз у дослідженні фінансових результатів підприємства. *Економічний вісник університету*. 2024. Вип. 61. С. 156–163.

36. Пилипенко А.А., Коваленко М.В. Управління витратами як чинник підвищення прибутковості підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 74. С. 201–207.

37. Литвиненко О.М., Черненко І.Г. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка та держава*. 2024. № 9. С. 58–64.

38. Федоренко В.Г., Ярошенко Т.О. Економічна ефективність діяльності підприємств енергетичної галузі України. *Економічний форум*. 2024. № 3. С. 89–96.

39. Кучеренко Н.В., Бойко С.М. Управління дебіторською заборгованістю як інструмент покращення фінансових результатів підприємства. *Бізнес Інформ*. 2023. № 8. С. 245–251.

40. Мазур А.В., Соколова К.О. Стратегічні напрями підвищення прибутковості підприємств в умовах післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2025. № 68. С. 174–181.

ДОДАТКИ